

การนำนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติ
ในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

ชลดา ทาคำฟู

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการจัดการ)
สาขาวิชาการเมืองและการจัดการ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2567

THE POLICY IMPLEMENTATION OF SOLVING FOREST FIRE AND
HAZE PROBLEMS IN 2024 OF CHOM THONG DISTRICT
CHIANGMAI PROVINCE

BY

CHONLADA THAKAMFOO

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND MANAGEMENT)
PROGRAM IN POLITICS AND MANAGEMENT FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2024

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

ชลลดา ทาคำฟู

เรื่อง

การนำนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติ ในพื้นที่อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการจัดการ)

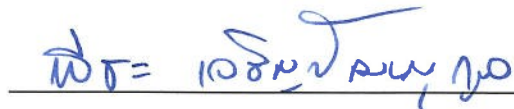
เมื่อ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(อาจารย์ ดร.ปฐวิษฐ์ วัฒนสุข)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ เจริญวัฒนกุล)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุรี พวงศ์เจริญ)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ

การนำนโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน
ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัด
เชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน

ชลลดา ทาคำฟู

ชื่อปริญญา

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการจัดการ)

สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย

การเมืองและการจัดการ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ เจริญวัฒนกุล

ปีการศึกษา

2567

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายแก้ปัญหา ไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาตัวแบบกระบวนการนำนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับตัวแทนหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน ผู้นำชุมชน และ ตัวแทนประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่า ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ไขไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกการทำงานของหน่วยงานทุกระดับ และสอดคล้องกับสภาพปัญหา ด้านทรัพยากรของนโยบาย ภาคเอกชนจะมีงบประมาณในการทำงานที่เพียงพอ แต่ขาดบุคลากร ส่วนหน่วยงานภาครัฐการมีบุคลากรที่เพียงพอ แต่งบประมาณ ไม่เพียงพอ ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบายยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายทั้งหมด เพราะความซ้ำซ้อนในด้านกระบวนการทำงานระหว่างหน่วยงาน ขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการจากส่วนกลางมีขั้นตอนมาก และ

ยุ่งยาก ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานในระดับพื้นที่ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร อยู่ในรูปการประชุม รายงานผลการดำเนินงานประจำสัปดาห์ ซึ่งทำให้การสื่อสารส่วนใหญ่มีความล่าช้า โดยเฉพาะจังหวัด กับหน่วยงานระดับพื้นที่ ด้านลักษณะขององค์กรที่น่านโยบายไปปฏิบัติ ทุกหน่วยงานราชการมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร ด้านความร่วมมือหรือ การตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติ ทำให้ นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ อีกทั้งการที่ทุกหน่วยงานมีการทำงานที่ต้องยึด ตามภารกิจหลักของหน่วยงานตนเอง เมื่อมีการทำงานร่วมกันมักจะเกิดความซ้ำซ้อนของกลุ่ม ประชาชนเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจและประเมินผล ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานคือการที่ชุมชนมี การจัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อลาดตระเวนและดับไฟฟ้า การจัดทำแนวกันไฟและกิจกรรมลดปริมาณ เชื้อเพลิงแต่อย่างไรก็ตามยังขาดบทบาทในการเป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐ จึงทำให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐเท่านั้น

คำสำคัญ: ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน, กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ, การมีส่วนร่วม

Independent Study Title	THE POLICY IMPLEMENTATION OF SOLVING FOREST FIRE AND HAZE PROBLEMS IN 2024 OF CHOM THONG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
Author	Chonlada Thakamfoo
Degree	Master of Political Science (Politics and Management)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Management for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Assoc. Prof. Peera Charoenvattananukul, Ph.D.
Academic Years	2024

ABSTRACT

The study of solving forest fire and haze problems in 2024 of Chom Thong district, Chiang Mai province is based on the approach model formulated by Van Meter and Van Horn (1975) and aims to study the model of policy implementation process of forest fire and haze problems, to study public participation in policy implementation of forest fire and haze problems, and to propose some guidelines for policy implementation of forest fire and haze problems in Chom Thong District, Chiang Mai Province, 2024. A qualitative approach was conducted through semi-structured interviews with the representatives of government agencies, private agencies, community leaders, and community representatives who involve in the policy implementation of forest fire and haze problems in the area.

The model of policy implementation process of forest fire and haze problems in Chom Thong District, Chiang Mai Province, 2024, was tested and conveyed in 6 aspects. First of all, in the aspects of standards and objectives of the policy implementation process, the objectives and goals of the policy are clearly defined, can be applied to all job levels in the organizations and are consistent with the real

situation. In the aspects of the policy resources, in private sectors, while there is sufficient budget to support the government campaign, there are insufficient manpower to carry it out. On the other hands, in government sectors, there is sufficient manpower resources, but somehow the allocated budget is too low to carry out the policy implementation. In the aspects of quantity and quality of the policy, the objectives of the policy are only partially achieved due to the duplication of the process between agencies and the multiple and complicated procedures required by the central government. The policy is also impractical for the local unit. In the aspects of communication between organizations, as it is conducted in weekly performance meeting, it then causes the communication between organizations to be delayed, especially for the provincial and local units. In the aspects of the characteristics of the policy-implemented organizations, all government agencies are well-prepared in manpower resources, budget allocation, and other relevant resources. In the aspects of cooperation and response of the policy practitioners, due to the insufficient involvement in policy making, the policy becomes impractical and incompatible with the local condition. Moreover, the fact that each organization is required to carry out its own organizational mission, when working together, these organizations often focus on duplicated target population.

For public participation in the policy implementation of forest fire and haze problems in Chom Thong District, Chiang Mai Province, 2024, it conveyed that the people in the community have involved in decision-making and evaluation process through the community forum. They also have involved in setting up an operation team to patrol and extinguish forest fires, preparing fire breaks, and promoting fuel reduction activities. However, the people in the community have only applied the government policies, and they still haven't had enough engagement in policy making with the government sector.

Keywords: forest fire and haze problem, policy implementation process, participation

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ เจริญวัฒนกุล อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.ปฐวิญญ์ วัฒนสุข ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำแนะนำและเติมเต็มข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้การค้นคว้าอิสระนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่โครงการทุกท่าน พี่ทอย เอิร์น น้ำหอม และเอ็ม เพื่อน MPE32 และกัลยาณมิตรที่ดีตลอดระยะเวลาการศึกษาที่ธรรมศาสตร์ ขอบคุณดริงค์- กษิเดช เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง อำเภोजอมทอง เพื่อนรัฐศาสตร์จากเชียงใหม่ ที่คอยช่วยเหลือประสานงานถามไถ่และอำนวยความสะดวกในเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการจัดทำเล่มค้นคว้าอิสระสำเร็จ

ขอขอบคุณกำลังใจที่สำคัญจากครอบครัวอันเป็นที่รัก พ่อ แม่ และน้องสาว ที่เชื่อมั่น คอยสนับสนุนทุก ๆ อย่างด้วยดีเสมอมา

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้ มีจุดเริ่มต้นจากความสนใจในแนวทางการปัญหามลพิษทางอากาศในจังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นภูมิลำเนาของผู้ศึกษาและเป็นปัญหาที่คนในพื้นที่เผชิญมาอย่างยาวนานและมีความรุนแรงขึ้นทุกปี ถึงแม้จะเป็นการศึกษาในพื้นที่เล็ก ๆ แต่หวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตจะมีแนวทางการบริหารจัดการที่ทำให้ทุก ๆ คน ได้หายใจในอากาศที่สะอาด มีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้คุณภาพอากาศที่ดีอย่างยั่งยืน หากการค้นคว้าอิสระนี้จะเป็นประโยชน์หรือเกิดคุณค่าประการใดผู้ศึกษาขอมอบความดีนี้ให้แก่ ‘อ้อแอ้’ พี่สาวผู้เป็นที่รักหลังจากไปด้วยโรคมะเร็งปอดระยะสุดท้าย

สุดท้ายนี้ หากการค้นคว้าอิสระนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขออภัยมา ณ โอกาส นี้

ชลลดา ทาคำฟู

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา	6
1.4 กรอบแนวคิด	6
1.5 ขอบเขตของการศึกษา	7
1.6 วิธีการศึกษา	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ	10
2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม	18
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567	31
3.1 ข้อมูลพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	31
3.2 นโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567	34

	(7)
3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2567	36
บทที่ 4 ผลการศึกษา	42
4.1 ตัวแบบกระบวนการนํานโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น	42
4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนํานโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	67
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	72
5.1 สรุปผลการศึกษา	72
5.2 อภิปรายผล	80
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	82
รายการอ้างอิง	83
ประวัติผู้เขียน	87

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ตารางเปรียบเทียบจุดความร้อนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	3
1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
4.1 ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567	50
4.2 ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567	57
4.3 ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยกำลังประสบปัญหาหมอกควัน สาเหตุเพราะมีการเกิดไฟป่าทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า เวียดนาม ลาว และกัมพูชาเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรจะทำการเผาเศษวัสดุเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการเกษตรในช่วงฤดูฝน นอกจากนี้สภาวะอากาศที่นิ่งทำให้ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นสามารถแขวนลอยอยู่ในบรรยากาศได้นานโดยไม่ตกลงสู่พื้นดิน ประกอบกับในช่วงต้นปีประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากร่องความกดอากาศสูงที่พัดผ่านพื้นที่ตอนบนของประเทศ ส่งผลให้หลายพื้นที่อากาศหนาวเย็นอย่างต่อเนื่อง สภาพความกดอากาศสูง อุณหภูมิต่ำ ก่อให้เกิดหมอกในตอนเช้า เมื่อหยดน้ำในอากาศรวมตัวกับฝุ่นละอองและสารมลพิษในอากาศเกิดเป็นลักษณะของ smog ขึ้นจึงเกิดสภาพฟ้าหลัว ส่งผลกระทบต่อทัศนวิสัยและสุขภาพ จังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากหมอกควัน ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และตาก ส่งผลให้เกิดสภาพที่เรียกว่า มลพิษทางอากาศ¹ ซึ่งผลกระทบของปัญหาหมอกควัน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท² คือ

1. ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นแอ่งกระทะทำให้กลุ่มควันที่เกิดจากการเผาไหม้ทั้งเกิดจากธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ไม่สามารถกระจายออกไปได้ทำให้กลุ่มควันรวมตัวกันจนเกิดปัญหาหมอกควันในปัจจุบันขึ้น โดยส่งผลให้เกิด 4 กลุ่มโรคสำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคตาอักเสบ และกลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ

2. ด้านเศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ขึ้นชื่อว่าเป็นอันดับต้น ๆ ในเรื่องเมืองท่องเที่ยว ดังนั้นการที่มีปัญหาเกี่ยวกับหมอกควันเข้ามาทำให้ส่งผลต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งหมอกควันมีผลกระทบต่อปัญหาด้านสุขภาพ จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจมาจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ลดลงเป็นจำนวนมาก และได้ส่งผลต่อชาวบ้านที่อยู่บนพื้นที่ราบสูงซึ่งส่วนใหญ่มักประกอบ

¹ วิจารณ์ สิมายา, “มลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ : ปัญหาและแนวทาง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567, https://www.pcd.go.th/wpcontent/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-05_07-33-31_040770.pdf

² กรมควบคุมมลพิษ, *สถานการณ์ฝุ่น PM (กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ, 2566)*, 32-34.

อาชีพการเกษตรและท่องเที่ยวเป็นหลักรายได้ลดลงอย่างมาก เช่น ร้านขายอาหาร รถสองแถวแดง และชาวบ้านที่ให้บริการท่องเที่ยวชุมชน

3. ด้านคมนาคม ภาวะหมอกควันส่งผลกระทบต่อทัศนวิสัยในการมองเห็นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางบก และทางอากาศเนื่องจากประชาชนต้องเดินทางตลอดเวลา และอาจเกิดอันตรายระหว่างการเดินทางได้ ซึ่งสะท้อนจากข้อมูลจำนวนอุบัติเหตุทางถนนที่เพิ่มขึ้น หรือการปรับลดเวลาเที่ยวบินทำให้เที่ยวบินล่าช้า เนื่องจากทัศนวิสัยไม่ชัดเจน

จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหาหมอกควันฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ หลายหน่วยงานได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องมาเป็นลำดับ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากข้อมูลของสำนักพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ. พบว่าในปี 2567 มีจุดความร้อนจากการเผาในพื้นที่ ป่าอนุรักษ์ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ริมทางหลวง พื้นที่เกษตร และชุมชน รวม 168,468 จุด ซึ่งในจำนวนนี้เป็นจุดความร้อนในพื้นที่เกษตร 22,177 จุด หรือคิดเป็นร้อยละ 13.16 โดยพืชที่มีการเผามากที่สุดคือ ข้าวนาปรัง รองลงมาคือ อ้อย โรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเผาในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวและเตรียมพื้นที่ปลูก ทั้งนี้การเผาในพื้นที่เกษตรก่อให้เกิดฝุ่นละออง PM 2.5 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของปริมาณ PM 2.5 ที่เกิดขึ้นทั้งหมด

จากรายงานของศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 จังหวัดเชียงใหม่ รายงานสถานการณ์จุดความร้อน (Hotspot) ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบจุดความร้อน สะสมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 ถึงวันที่ 24 เมษายน 2567 ทั้งหมดจำนวน 6,904 จุด คิดเป็น 44 % โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ป่าอนุรักษ์ 3,737 จุด (54 %), ป่าสงวนแห่งชาติ 2,781 จุด (40 %), พื้นที่ สปก. 239 จุด (4 %), ชุมชนและอื่น ๆ 106 จุด (2 %), พื้นที่เกษตร 31 จุด และพื้นที่ริมทางหลวง 10 จุด สถานการณ์ค่าคุณภาพอากาศ PM2.5 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในช่วงนี้อยู่ในเกณฑ์ที่คุณภาพอากาศเริ่มมีผลต่อสุขภาพ ($37.6 - 75 \mu\text{g}/\text{m}^3$) ถึงคุณภาพอากาศมีผลต่อสุขภาพ ($75.1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ขึ้นไป) จำนวนวันที่ค่าคุณภาพอากาศ PM2.5 เกิน $37.5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ จำนวน 72 วัน วันดีขึ้นจากปี 2566 ในห้วงเวลาเดียวกัน (30 วัน) คิดเป็น 30 % โดยสูงสุด ณ สถานี o27 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ในวันที่ 6 เมษายน 2567 ที่ค่าคุณภาพอากาศ PM2.5 = $224.3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ พื้นที่เผาไหม้ (Burnt scar) ในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ ช่วงวันที่ 1 มกราคม – 31 มีนาคม 2567 จำนวน 438,919 ไร่ แบ่งตามพื้นที่รับผิดชอบป่าอนุรักษ์ จำนวน 307,429.5 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติ 106,508.7 ไร่ เขต สปก. 20,196.7 ไร่ พื้นที่เกษตร 2,736.3 ไร่ ชุมชนและอื่น ๆ 1,674.5 ไร่ พื้นที่ริมทางหลวง 374.0 ไร่ โดยพบมากที่สุดในพื้นที่อำเภอฮอด จำนวน 119,426 ไร่ อำเภอแม่แจ่ม 84,819 ไร่ และอำเภอจอมทอง จำนวน 56,420 ไร่ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับ

กับพื้นที่เผาไหม้ปี 2566 ในห้วงเวลาเดียวกัน (781,532 ไร่) พบว่าปี 2567 มีจำนวนพื้นที่เผาไหม้ลดลงจากปี 2566 ถึง 44 %

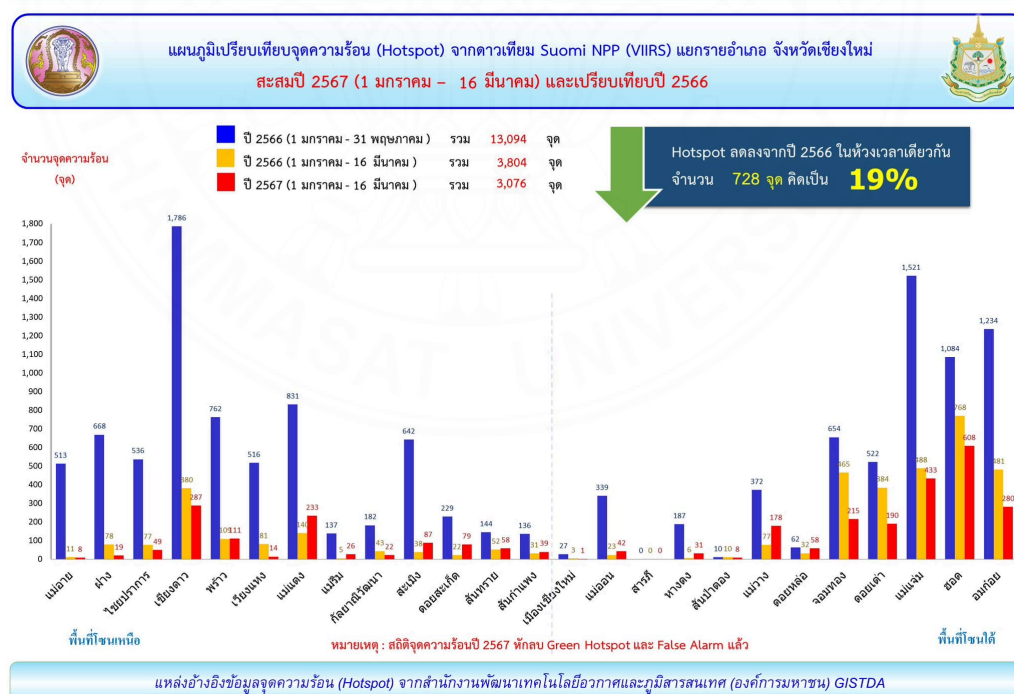

ตารางสถิติจุดความร้อน (Hotspot) จากดาวเทียม Suomi NPP (VIIRS)

แยกรายอำเภอ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งตามพื้นที่รับผิดชอบ 7 กลุ่มพื้นที่ป่า ปี 2567 และเปรียบเทียบปี 2566

ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 16 มีนาคม 2567

กลุ่มพื้นที่ป่า		1	2	3				4				5				6	7				ผลรวม (จุด)						
อำเภอ		อมก๋อย	แม่งาม	กัลยาณิวัฒนา	จอมทอง	ฮอด	ดอยหล่อ	ดอยเต่า	เมืองเชียงใหม่	หางดง	แม่วาง	สะเมิง	สันป่าตอง	สารภี	แมริม	ดอยสะเก็ด	สันทราย	สันกำแพง	แม่ออน	พร้าว		แม่งาม	ฝาง	ไชยปราการ	เชียงดาว	เวียงแหง	แม่อาย
ปันทนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ป่าอนุรักษ์	116	203	5	178	411	54	68	0	23	94	60	3	0	0	38	18	18	1	106	96	10	28	226	4	1	1,761
	ป่าสงวนแห่งชาติ	157	144	15	29	181	1	115	0	7	75	25	3	0	20	38	37	20	40	4	116	7	21	55	10	4	1,124
	เขต สปก.	0	86	2	0	7	1	2	0	0	5	0	0	0	1	0	0	0	0	0	11	2	0	1	0	3	121
	พื้นที่การเกษตร	1	0	0	4	2	0	2	0	0	3	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	2	0	0	18
	พื้นที่ริมทางหลวง	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	7
	ชุมชนและอื่น ๆ	6	0	0	4	5	0	2	1	1	1	2	1	0	4	2	2	0	1	1	9	0	0	3	0	0	45
ผลรวม ปี 2567		280	433	22	215	608	58	190	1	31	178	87	8	0	26	79	58	39	42	111	233	19	49	287	14	8	3,076
ผลรวมพื้นที่กลุ่มป่า ปี 2567		280	455		1,071					305					218				344		377						
หมายเหตุ : สถิติจุดความร้อนปี 2567 จัดเป็น Green Hotspot และ False Alarm แล้ว																											
Green Hotspot		53	17	0	34	13	0	52	0	3	10	2	0	0	0	2	1	0	4	13	4	0	0	8	0	0	216
Orange Hotspot		0	4	1	5	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3	1	0	19
False Alarm / Repeat Hotspot		180	317	8	172	327	41	163	1	24	155	41	7	1	14	47	54	26	25	80	153	8	29	197	5	9	2,084
ผลรวม ปี 2566		481	488	43	465	768	32	384	3	6	77	38	10	0	5	22	52	31	23	109	140	78	77	380	81	11	3,804
ผลรวมพื้นที่กลุ่มป่า ปี 2566		481	531		1,649					134					128				249		627						
เปรียบเทียบสถิติ ปี 2566 และ ปี 2567 ณ ช่วงเวลาเดียวกัน																ลดลงจากปี 2566						ลดลง คิดเป็น					
																728 จุด						19%					
แหล่งอ้างอิงข้อมูลจุดความร้อน (Hotspot) จากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) GISTDA																											

ภาพที่ 1.1 ตารางเปรียบเทียบจุดความร้อนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่, อบจ.เชียงใหม่, “ระบบฐานข้อมูลและรายงานสถานการณ์ฝุ่น PM2.5 อบจ.เชียงใหม่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2567, <https://cmdss2.chiangmaipao.go.th>.

นอกจากนี้ ปัญหาหมอกควันและไฟป่าจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งของทุกปี ปัญหานี้มีสาเหตุหลักมาจากการเผาป่าและพื้นที่เกษตรกรรมในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดนีเซียและเมียนมา เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และข้าวโพด ซึ่งหมอกควันที่เกิดขึ้นถูกพัดพาโดยกระแสลมข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย โดยการแก้ไขปัญหานี้เป็นความท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งในแง่ของนโยบาย กฎหมาย และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ อาเซียนได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ผ่านข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามแดนแต่การบังคับใช้ยังคงเป็นประเด็นความท้าทาย ยังไม่มีข้อตกลงหรือกรอบความตกลงที่ผูกมัดอย่างชัดเจน

ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาผลกระทบ เช่น การเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการเผาในประเทศ การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนคุณภาพอากาศ และการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการป้องกันและควบคุมไฟป่า อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหายังย่ำแย่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกประเทศในภูมิภาค รวมถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายการใช้ที่ดินและการเกษตร การส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืน และการเพิ่มความตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของการเผาป่าและการเกษตร

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาหมอกควันและไฟป่า แม้จะส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนโดยรวม แต่ก็มีส่วนที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถานการณ์นี้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเกี่ยวข้องกับหลายอุตสาหกรรมและการเกษตรขนาดใหญ่ โดยเฉพาะการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพารา เป็นผู้ได้รับประโยชน์หลักจากการเผาป่าเพื่อเปิดพื้นที่เพาะปลูก วิธีนี้ถือเป็นวิธีที่ประหยัดและรวดเร็วในการเตรียมพื้นที่ขนาดใหญ่ แม้จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บริษัทขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมนี้สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีกำไรเพิ่มขึ้นจากการผลิตที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งอุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศก็ได้รับประโยชน์เช่นกัน เช่น ผู้ผลิตหน้ากากอนามัย เครื่องฟอกอากาศ และอุปกรณ์ตรวจวัดคุณภาพอากาศ ความต้องการสินค้าเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ในช่วงที่เกิดวิกฤตหมอกควัน ทำให้ยอดขายและกำไรของบริษัทในอุตสาหกรรมนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

อุตสาหกรรมการแพทย์และสาธารณสุขก็ได้รับผลกระทบในเชิงบวกบางประการ แม้จะไม่ใช่ประโยชน์โดยตรง แต่การเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยที่มีปัญหาทางเดินหายใจและโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ทำให้มีการใช้บริการทางการแพทย์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้โรงพยาบาล คลินิก และบริษัทยามี

รายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในบางพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากหมอกควัน อาจได้รับประโยชน์ทางอ้อม เนื่องจากนักท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนจุดหมายปลายทางจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบไปยังพื้นที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์กว่า

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่กลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้รับนั้นมาพร้อมกับต้นทุนทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่สูงมาก การทำลายป่า การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจำนวนมาก ล้วนเป็นราคาที่สังคมโดยรวมต้องจ่าย ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ “การแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละออง” เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำ แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ พ.ศ. 2562 – 2567 ซึ่งเป็น “แผนแม่บท” ของรัฐบาลในการแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในประเทศไทย ซึ่งมีแผนการแก้ปัญหตามวาระแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ มาตรการที่ 2 การป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) และมาตรการที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ โดยแบ่งช่วงเวลาในการดำเนินการออกเป็น 3 ช่วงคือ ระยะเร่งด่วน/ช่วงวิกฤต ระยะสั้น (ปี 2562 – 2564) ระยะยาว (ปี 2565 – 2567)

จากปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีความพยายามในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะการนํานโยบายแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 มาสั่งการให้พื้นที่นำไปปฏิบัติ ดังนั้น จากสถานการณ์ปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลสำเร็จของการนํานโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และผลสำเร็จของนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานระดับจังหวัดเชียงใหม่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 การนํานโยบายแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

1.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนํานโยบายแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่ เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาตัวแบบกระบวนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.3.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

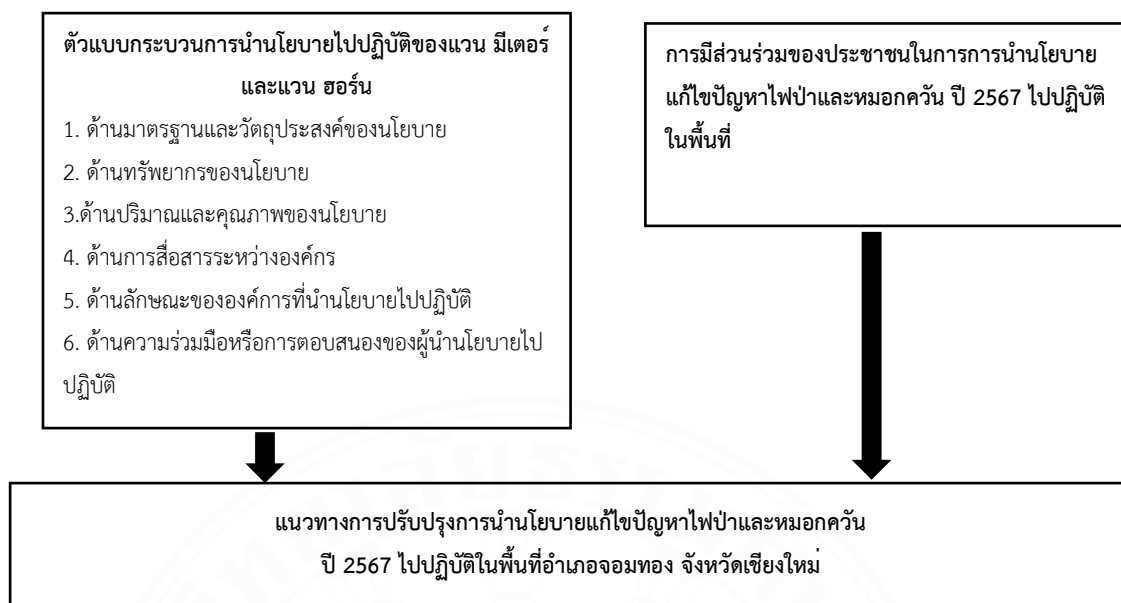
1.4 กรอบแนวคิด

จากแนวคิดตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น เมืองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- 1.4.1 ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- 1.4.2 ด้านทรัพยากรของนโยบาย
- 1.4.3 ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบาย
- 1.4.4 ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร
- 1.4.5 ด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- 1.4.6 ด้านความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

ฐิตพล น้อยจาด³ ศึกษาตัวแบบการนำทฤษฎีนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่างที่นิยมใช้ในประเทศไทย ได้แก่ ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวนมีเตอร์และแวนฮอร์น

³ ฐิตพล น้อยจาด, “ตัวแบบการนำทฤษฎีนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ,” วารสาร ดิจิตอล 9, ฉ.1 (มกราคม – มิถุนายน 2565): 46.

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย, สรุปรubyผู้เขียน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเวลา คือ เดือนมิถุนายน - เดือนธันวาคม 2567

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ

1.5.2.1 กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น

1.5.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.5.2.3 แนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.6 วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ แบ่งการศึกษา ดังนี้

1.6.1 วิธีการศึกษา การศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mix Method) โดยจะดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1) ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บจากเอกสาร เอกสารการวิจัย วารสาร บทความต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- แนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.6.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า และขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการซักถามเจาะลึกนอกเหนือไปจากแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้นั้น ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานราชการ ตัวแทนหน่วยงานเอกชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.6.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะเป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงโครงสร้าง โดยมีการกำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์และให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบ จากนั้นมาจัดหมวดหมู่ของคำตอบในรูปแบบเชิงพรรณนา

1.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6.4.1 การจัดระเบียบข้อมูล ขั้นแรกจะแยกระดับของข้อมูล โดยในระดับปฐมภูมิ ผู้ศึกษาจะถอดความเครื่องมือดังกล่าวจากแบบสัมภาษณ์

1.6.4.2 การอ่านข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง (read between the lines) เพื่อหาประเด็น สำคัญ (Themes) จากข้อมูลที่มี และจะร้อยเรียงมาพรรณนาเป็นผลการศึกษา

1.6.4.3 การหาข้อสรุป ดีความ และตรวจสอบผลการถูกต้องของผลการศึกษา จะเป็นขั้นตอนที่จะนำเนื้อหาของการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ มาผสมผสานให้เป็นเนื้อเดียวกับผลการศึกษาที่ได้สรุปมาเป็นประเด็นสำคัญ ควบคู่กับการยกคำพูดจากประโยคที่ทรงอิทธิพลของผู้ให้ข้อมูลมาพิจารณา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามที่ต้องการ

1.6.5 ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการนำความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล โดยเมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ทำการเสนอข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาประมวลโดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทราบถึงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.7.2 ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะทำให้มีแนวทางการปรับปรุงนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2568 ของรัฐบาล

1.7.3 นำผลการศึกษาที่ได้ถอดบทเรียนเป็นข้อเสนอแนะต่อระบบการบริหารจัดการ ต่อการลดการก่อหมอกควันในระดับภูมิภาค ระดับภาครัฐ กระจายไปสู่การจัดการระดับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติ และนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การนํานโยบายแก้ปัญหาปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าและประมวลแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดการนํานโยบายไปปฏิบัติ
- 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการนํานโยบายไปปฏิบัติ

การนํานโยบายไปปฏิบัติถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะนโยบายแผนโครงการ แม้จะจัดทำอย่างดีเป็นไปตามหลักวิชาการ แต่ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้หรือนำไปปฏิบัติแล้วเกิดปัญหาอุปสรรคไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ก็ถือว่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ตรงข้าม ถ้านำไปปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับสาธารณชน จึงอาจกล่าวได้ว่าการนํานโยบายไปปฏิบัติก่อให้เกิดผลดีกับสังคม ดังนั้น ขั้นตอนการนํานโยบายไปปฏิบัติ นอกจากจะมีความสำคัญแล้วยังมีความสลับซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลรวมถึงองค์กรหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย¹

ฉะนั้น การนํานโยบายไปปฏิบัติ จึงมักประสบปัญหา ทั้งนี้ เพราะอาจมีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการนํานโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของรัฐบาล ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ สมรรถนะขององค์กรความเพียงพอของทรัพยากรการยอมรับโครงการในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อการสนับสนุนและความร่วมมือปัจจัยเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ

¹ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสธการพิมพ์, 2547), 57.

2.1.1 ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร² ได้ทำการรวบรวมและประมวลตัวแบบ (models) ต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติและ แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลหรือความสำเร็จขององค์การไว้ 6 ตัวแบบ ดังนี้

ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (rational model) ตัวแบบนี้เน้นที่ประสิทธิภาพของระบบการวางแผนและการควบคุมผลงาน กล่าวคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบบริหารนโยบายจะต้องมีการกำหนดภารกิจวัตถุประสงค์กลยุทธ์และเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งทำการมอบหมายงานแก่ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสร้างระบบในการวัดผลการดำเนินงาน การให้รางวัลตอบแทนและการลงโทษที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ซึ่งทั้งหมดดังกล่าวนี้จะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแบบทางด้านการจัดการ (management model) ตัวแบบนี้เน้นขีดสมรรถนะภายในของหน่วยงานที่รับผิดชอบบริหารว่ามีจุดอ่อนและจุดแข็งในด้านต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร เช่น โครงสร้างองค์การบุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่หน่วยงานที่มีขีดสมรรถนะภายในค่อนข้างต่ำจะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ

ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ (organization development model) ตัวแบบนี้เน้นพฤติกรรมและวัฒนธรรมขององค์การ โดยเฉพาะภาวะผู้นำการสร้างแรงจูงใจการทำงานเป็นทีมการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานและการสร้างความผูกพันยอมรับร่วมกัน โดยมองว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติคือการทำให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งและมีความสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแบบทางด้านการกระบวนการระบบราชการ (bureaucratic model) ตัวแบบนี้มองว่าการใช้อำนาจดุลพินิจ (discretion) ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ (street bureaucrat) จะมีผลกระทบ โดยตรงต่อการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ กล่าวคือ หากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเกิดการต่อต้านไม่ยอมรับเอานโยบายแปลงสู่ภาคปฏิบัติในฐานะเป็นงานประจำของตนเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจจะเพิกเฉยในการปฏิบัติตามหรืออาจจะใช้ดุลยพินิจของตนตัดสินใจในลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อตัวนโยบาย

² วรเดช จันทรศร, การนำนโยบายไปปฏิบัติ = Policy implementation (กรุงเทพฯ: สกายบุ๊ก, 2551), 149.

ตัวแบบทางการเมือง (political model) ตัวแบบนี้เน้นที่ความสามารถในการเจรจาต่อรองและการประนีประนอมของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในเวทีนโยบายนั้น ทั้งนี้ บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนได้เสียกับตัวนโยบายจะเข้ามาใช้อิทธิพลของตนเองเพื่อสร้างเงื่อนไขต่อรองให้มีการปฏิบัติตามนโยบายในลักษณะที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์มากขึ้นหรือเสียประโยชน์น้อยที่สุดไม่ว่าจะเป็นไปในรูปของการใช้ความสามารถเพื่ออ้างเหตุผลความชอบธรรมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ชวนเชื่อ การสร้างพลังมวลชนเพื่อก่อให้เกิดแรงกดดัน เป็นต้น ดังนั้นความสามารถในการเจรจาต่อรองประนีประนอมแสวงหารูปแรงสนับสนุนจากภายนอกในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบาย

ตัวแบบทั่วไป (general model) ตัวแบบนี้มองว่าปัจจัยที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างประสบความสำเร็จนั้นมีอยู่หลายประการ อาทิ เช่น ชีตสมรรถนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามนโยบายความชัดเจนของตัวนโยบายและกระบวนการติดต่อสื่อสารการให้ความร่วมมือสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมว่าการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกนี้ อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ไม่มากนัก

นอกจากนี้ ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น ยังถือเป็นแนวคิดพื้นฐานของตัวแบบตัวแบบนี้พัฒนาโดย Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. ได้กล่าวถึงตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อปี ค.ศ. 1975 เรื่อง “The Policy Implementation Process A Conceptual Framework” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งได้ตั้งชื่อตัวแบบนี้ว่า “A Model of the Policy Implementation Process” ตัวแบบนี้เป็นการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยใช้ตัวแบบทั่วไปซึ่งเป็นผลงานของแวน มีเตอร์ (Van Meter) และแวน ฮอร์น (Van Horn) ที่พัฒนามาจากตัวแบบการวิเคราะห์ระบบการเมืองของอีสตัน (Easton) ผสมกับการนำผลการศึกษาทางทฤษฎีองค์การที่ส่งผลหรือเกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานมาประยุกต์เข้าด้วยกัน ตัวแบบนี้ แม้จะไม่ใช่เป็นความพยายามแปรโดยตรงที่จะประสานตัวแบบต่าง ๆ ตามห้าแนวทางข้างต้นก็ตาม แต่กรอบของตัวแบบก็ได้รวมตัวแปรบางส่วนของตัวแบบอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกันมากพอที่จะช่วยให้การศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะที่กว้างกว่าตัวแบบอื่น

องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบ ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ
มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ
นโยบายสาธารณะ เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินการของนโยบาย
เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามที่ต้องการได้ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ดีควรมีการกำหนด
เป้าหมายและแนวทางของนโยบายให้เข้าใจได้ง่าย และไม่คลุมเครือ การกำหนดเป้าหมายและ
แนวทางของนโยบายที่สามารถวัดผลได้ เพื่อประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย
การกำหนดเป้าหมายและแนวทางของนโยบายที่สามารถปฏิบัติได้จริง และไม่ขัดต่อข้อจำกัดต่าง ๆ
การกำหนดเป้าหมายและแนวทางของนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกัน และสามารถบรรลุเป้าหมายของ
นโยบายได้ในที่สุด

2. ด้านทรัพยากรของนโยบาย หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินนโยบาย
สาธารณะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากรของนโยบายสามารถ
จำแนกได้ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

ทรัพยากรด้านวัตถุ ได้แก่ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่
และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินการของนโยบาย

ทรัพยากรด้านบุคคล ได้แก่ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ใน
การดำเนินงานของนโยบาย

ทรัพยากรของนโยบายมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนโยบาย
เนื่องจากการเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
หากนโยบายมีทรัพยากรเพียงพอและเหมาะสม

3. ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของนโยบาย
สาธารณะ เนื่องจากการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ปริมาณของนโยบายหมายถึง
จำนวนของนโยบายที่รัฐบาลกำหนดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของ
ประชาชน ในขณะที่คุณภาพของนโยบายหมายถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบายในการ
บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ปริมาณของนโยบายที่มากเกินไปอาจทำให้เกิดปัญหา
ต่าง ๆ ตามมา เช่น การขาดแคลนทรัพยากรในการดำเนินการของนโยบาย การซ้ำซ้อนของนโยบาย
การขาดความชัดเจนของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย และความยากลำบากในการติดตาม
ประเมินผลของนโยบาย ในทางกลับกัน ปริมาณของนโยบายที่น้อยเกินไปอาจทำให้รัฐบาลไม่สามารถ
แก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น รัฐบาล
ควรกำหนดปริมาณของนโยบายอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาและความ
ต้องการของประชาชน ทรัพยากรที่รัฐบาลมีอยู่ และความเป็นไปได้ในการดำเนินการของนโยบาย

4. ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร หมายถึง กระบวนการในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ทักษะ และการทำงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารระหว่างองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรต่าง ๆ เนื่องจากช่วยให้องค์กรต่าง ๆ สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ รูปแบบโครงสร้างขององค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ ซึ่งส่งผลต่อทักษะและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรด้านวัตถุ ทรัพยากรด้านบุคคล และทรัพยากรด้านข้อมูลข่าวสาร

6. ด้านความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การที่ผู้นำนโยบายได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้ที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือประชาชนทั่วไป ความร่วมมือหรือการตอบสนองนี้มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะหากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้

จุดเด่นของตัวแบบ แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น ได้ตั้งข้อสังเกตในการนำตัวแบบไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ 3 ประการ คือ

1) กระบวนการสื่อสาร ถือได้ว่าเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมการส่งเสริม ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และการยอมรับในตัวผู้ปฏิบัติ

2) ปัญหาด้านความสามารถ แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น ได้กล่าวว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับความสามารถของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติว่าสามารถปฏิบัติตามนโยบายได้หรือไม่ ปัญหาด้านความสามารถนี้เกี่ยวข้องกับตัวแปร 4 ประการ ได้แก่ ทรัพยากรของนโยบายการสื่อสารและกิจกรรมส่งเสริม ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

3) ความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้ปฏิบัติไม่ยอมรับในสิ่งที่ต้องทำ ปัญหานี้จะเกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรของนโยบาย การสื่อสารและกิจกรรมการส่งเสริม ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

สรุปได้ว่า ในการศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เราพบว่ามี ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติทั่วไป กับตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่พัฒนาโดยแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและมีรายละเอียดที่ลึกซึ้งมากกว่า ซึ่งตัวแบบทั่วไปมักนำเสนอแนวคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยอาจมีโครงสร้างและองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน ในขณะที่ตัวแบบของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น มีการกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากรที่ใช้ การสื่อสารระหว่างองค์กร ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ รวมถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

นอกจากนี้ ตัวแบบของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น ยังมองกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะที่มีความซับซ้อนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ มากกว่าการมองเป็นกระบวนการเชิงเส้นตรงหรือเป็นขั้นตอนอย่างง่าย ตัวแบบนี้ยังให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ โดยพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบด้าน ด้วยความเฉพาะเจาะจงและรายละเอียดที่ครอบคลุม ตัวแบบของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบและลึกซึ้งมากกว่าตัวแบบทั่วไป ทำให้นักวิจัยและผู้กำหนดนโยบายสามารถเข้าใจกระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการนโยบาย ทั้งนี้ เพราะการที่นโยบายจะสัมฤทธิ์ผล ตามเจตนารมณ์แล้วนั้นขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นจุดแตกหักที่สำคัญถึงแม้ว่านโยบายที่ถูกกำหนดมาจะดีเลิศเพียงใด แต่หากนำไปปฏิบัติแล้วเกิดความล้มเหลว นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและต่อทรัพยากรของประเทศชาติ ดังนั้น การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งในด้านการรอบความคิดเชิงทฤษฎีแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติและตัวแบบในการวิเคราะห์ การนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ³

³ วิเชียร ชื่นชอบ, *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ* (กรุงเทพฯ : พรทิพกรภาพพิค, 2548), 87.

ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์การในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจะมองที่ความสามารถขององค์การในการรวบรวมคนและทรัพยากรขององค์การให้มีเอกภาพและกระตือรือร้น บุคลากร ด้วยการกำหนดสิ่งจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่าองค์การสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งมวลปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายขององค์การที่ระบุไว้หรือไม่แค่ไหนเพียงใดได้ขยายความเกี่ยวกับการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นการแสวงหาวิธีการและแนวทางปรับปรุงนโยบายแผนงานและการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้นและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถขององค์กรไม่ว่าจะเป็นการกระทำ โดยรัฐบาลและเอกชนในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์การให้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจากการตัดสินใจนโยบาย โดยมีกระบวนการซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ การพิจารณาผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามเป้าประสงค์ การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมายการพิจารณา ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจนโยบายและหน่วยปฏิบัติงานกิจกรรมในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐนั้นเป็นกิจวัตรซึ่งรัฐบาลต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การนำนโยบายไปปฏิบัติการนำนโยบายไปปฏิบัติจะดำเนินไปได้เมื่อมีการลดความเป็นนามธรรมของนโยบายให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการแปลงนโยบายให้เป็นแผนแผนงานโครงการและกิจกรรม ตามลำดับ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ ซึ่งการจะดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบายกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันหน่วยราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจในประเด็นนโยบายนั้น ๆ

โดยสรุป จากนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นขั้นตอนจากนโยบายแปลงไปแผนแผนงานโครงการและกิจกรรมเพื่อให้หน่วยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติสามารถดำเนินการ ตามได้ตามแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งในกรณีของการนำนโยบายด้านยาเสพติดไปปฏิบัติก็จะมีการแปลงเป็นแผนยุทธศาสตร์แผนงานโครงการและกิจกรรมและเกิดกระบวนการถ่ายทอดนโยบาย ไปยังหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่วางแผนดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการเป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอน การกำหนดนโยบาย โดยต้องอาศัยองค์กรที่รับผิดชอบทำความเข้าใจหรือศึกษาว่าทำอย่างไรองค์กรหรือบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติจะสามารถนำ และผลักดันให้ทรัพยากรการบริหารปฏิบัติงานเกิดผลสำเร็จ ได้และสามารถประสานกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบายรวมทั้งสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุผลสำเร็จของนโยบาย

ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบาย ซึ่งได้ทำการศึกษาขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติและแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 ขั้นตอนการแปลงนโยบายแบ่งออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการแล้วแต่กรณี โดยผู้มีหน้าที่ในการแปลงนโยบายจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ของนโยบายให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับความชัดเจนของนโยบายความสอดคล้องกันในเป้าหมายของนโยบาย ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย และการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่รับผิดชอบความจริงใจในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

1.2 ขั้นตอนการยอมรับ (Adopt) ในการทำให้หน่วยงานในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นยอมรับแนวทางแผนงานโครงการหรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ลักษณะของหน่วยงานในท้องถิ่นนั้น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความขัดแย้งและประโยชน์ที่รัฐบาลจัดสรรให้หน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สร้างความเต็มใจหรือไม่เต็มใจในการยอมรับนโยบายไปปฏิบัติ⁴

2. ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro) แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ได้แก่

2.1 ขั้นการระดมพลัง (Mobilization) เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องดำเนินการในสองกิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบายและการแสวงหาความสนับสนุนในนโยบายจากท้องถิ่นในการพิจารณารับนโยบายไปปฏิบัตินั้นหน่วยงานท้องถิ่นจะดูถึงความเหมาะสม ความสำคัญเร่งด่วนสอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้เพียงใด

⁴ ศุภชัย ยาวะประภาส, *นโยบายสาธารณะ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 54-56.

ก็จะตัดสินใจยอมรับนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความสนับสนุนจากสมาชิกในท้องถิ่นต่อไป

2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริงการสร้างความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การแสวงหาวิธีการในการปรับแนวทางการปฏิบัติปรับโครงการหรือแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลา

2.3 ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or Continuation) ครอบคลุมถึงการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้ให้นโยบายนั้นถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเข้าเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารระดับท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามนโยบาย ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและจะต้องหาทางแปลงนโยบายนั้นให้เป็นภารกิจหลักประจำวันของผู้ปฏิบัติ โดยตลอดเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความผูกพันและยอมรับต่อโครงการหรือแผนงานมีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเต็มใจ เสมือนเป็นภารกิจประจำวันของตนเองอันจะส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติต่อไป

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro) มักเน้นรูปแบบรัฐบาลที่มีการใช้อำนาจอธิปไตยแบบรวมอำนาจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงเป็นการรวมอำนาจไว้ที่หน่วยงานระดับชาติหรือระดับมหภาค ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนการแปลงนโยบายและขั้นตอนการยอมรับ ส่วนขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคเกิดเมื่อหน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่นยอมรับแนวทาง/แผนงาน/โครงการและนำไปปฏิบัติ โดยดำเนินการปรับเปลี่ยนแนวทางที่หน่วยงานส่วนกลางกำหนดมาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยคือขั้นการระดมพลังขั้นการปฏิบัติและขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับ

ผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย⁵

การให้ความหมายคำจำกัดความการมีส่วนร่วม มีมากมายหลายทัศนะ มีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ในบริบทของลักษณะงาน ในแง่มุมประเด็นต่าง ๆ แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันในแง่ของการพัฒนา”การมีส่วนร่วม”(Participation) หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งส่วนบุคคลกลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกตามลักษณะงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้ หลายลักษณะทั้งในด้านบริหารจัดการด้านการเมืองการพัฒนาชุมชนรวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วมซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการได้แก่

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน Bryant and White การมีส่วนร่วมเป็น 3 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมที่กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง กิจกรรมกลุ่มผลประโยชน์ การแนะนำชักชวน การมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ

2. การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง (Vertical forms of participation) เกิดในช่วงต่อจากแบบที่1การมีส่วนร่วมในแนวตั้งเป็นการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

⁵ ทวีศักดิ์ ศรีทองสุก, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา: กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2559), 89.

3. การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้งอาจเป็นการออกแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหารหรือแลกเปลี่ยนแต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า 2 แบบข้างต้น เช่น การตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยี การวางแผนทำกิจกรรม การวางแผนการตลาด การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการโดยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด ร่วมศึกษา วางแผนดำเนินการตัดสินใจ ควบคุมติดตาม ประเมินผลร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรง และทางอ้อม

2.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือ ความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงการที่ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชน ตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน และเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำและทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2.2.4 เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

1) การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน

3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

2.2.5 ระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน⁶

การแบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับชั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดี ข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผล

⁶ ชุมพล ศรีสวัสดิ์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ: หลักการ แนวทาง และกรณีศึกษา* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2552), 61-62.

ของการประชาติมิทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่ คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

2.2.6 ปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม⁷

- 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2) โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ
- 3) การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4) ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน
- 5) ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ
- 6) การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นพชัย ฟองอิสสระ⁸ ศึกษาการจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนในจังหวัด เชียงราย: กรณีศึกษา ระบบจัดการแบบเบ็ดเสร็จ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการปัญหา หมอกควันข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่บน พื้นฐานการไม่ก้าวล่วงอำนาจอธิปไตยภายใต้ หลักการสำคัญของอาเซียน หรือวิถีอาเซียน ส่งผลให้ แนวทางต่อการบรรเทาหมอกควันภายใน ภูมิภาค ถูกดำเนินในลักษณะการสร้างมาตรฐานกลางให้แก่ ละประเทศสมาชิกอาเซียน และเลือก นำไปปฏิบัติใช้ตามแนวทางการจัดการของตนเอง เป็นผลให้ทำให้ข้อริเริ่มจากข้อตกลงอาเซียนว่าด้วย หมอกควันข้ามพรมแดน (ATHP) ทั้ง (1) โรดแมปลดหมอกควันอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2020 และ (2) แผนปฏิบัติการเชียงราย 2017 ต่อการบรรเทาหมอก ควันระดับอาเซียนตอนบน ไม่สามารถนำมา

⁷ ชินรัตน์ สมสืบ, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท* (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559), 32-33.

⁸ นพชัย ฟองอิสสระ, “การจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษา ระบบจัดการแบบเบ็ดเสร็จ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564), 65-66.

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงได้ในเชิงปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจาก สหภาพยุโรปดำเนินการจัดการปัญหาในรัฐสมาชิกในลักษณะการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) โดย องค์การเหนือรัฐ ซึ่งใช้หลักเหตุผลแทนหลักปฏิบัติทางประเพณีในแต่ละรัฐ เป็นผลให้ประชาคมมี ความมั่นคง มีอิทธิพลเหนือรัฐสมาชิกอย่างแท้จริง และสามารถสั่งการสมาชิกได้ ขณะการแก้ไขปัญหา ของอาเซียนนั้นไม่ได้มีอำนาจบังคับเหนือรัฐสมาชิกในการบังคับการ (Enforcement) ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน เมื่ออาเซียนขาดองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่กำกับพฤติกรรม รัฐสมาชิก ทำให้อาเซียนไม่สามารถแก้ไขปัญหา ระหว่างประเทศขององค์กรได้โดยรวม จำเป็นต้องมีข้อเสนอ (Protocol) เพิ่มเติม สำหรับกลไกร่วมอื่น ๆ ประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านต่อ การแก้ไขสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 อย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดกฎหมายที่มีความแน่นอน ต่อการจัดการปัญหาข้อพิพาทมลพิษหมอกควันข้ามพรมแดน รวมทั้งสร้างการอภิบาลสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน โดยอาจยึดองค์กร และกลไกที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแม่แบบจากสภายุโรป ด้วยการเปิดพื้นที่ในลักษณะการอภิบาลแบบหลายระดับชั้นใน รูปแบบการอภิบาลระดับโลก (Global Governance Model) ซึ่งเปิดโอกาสให้ตัวแสดงอื่น ๆ (Actors) เข้ามามีส่วนร่วมการอภิบาล ผ่านการสร้างการรับรู้ และอภิปรายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเข้มงวดในการกำกับดูแลกลไกขัดเกลาทางสังคมนี้ ถูกรูปแบบการแก้ไขปัญหาต่อ การดำเนินนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นรูปแบบการอภิบาลหลังสมัยใหม่

นิพิฐพนธ์ ลิ้มณตชัย⁹ ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการมี ส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน สามารถแยกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านรูปแบบ การสื่อสาร และด้านการประสานงานและดำเนินงาน 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ในปัจจุบัน ภาครัฐ รัฐได้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น โดยให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นตามวาระโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศบาล ตำบลสุเทพ มีกล่องรับฟังความคิดเห็น หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นระหว่างการประชุม ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ภาครัฐจะนำข้อคิดเห็นที่ได้รับมาพิจารณาหาสิ่งที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงวิธีป้องกันแต่ทั้งนี้ ยังต้องคำนึงถึงบุคลากร และงบประมาณให้สอดคล้องกับปัญหา 3) สาเหตุหลักของการเกิดไฟป่ามีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่

⁹ นิพิฐพนธ์ ลิ้มณตชัย, “การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2561), 101.

การเผาในพื้นที่ป่า การเผาในพื้นที่ทางการเกษตร และการเผาในพื้นที่ชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหมอกควัน ตามมาภายหลัง ภาวะหมอกควันที่เกิดขึ้นส่งผลทั้งในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านคมนาคม

ตามร คำไตรย์¹⁰ ศึกษามลพิษหมอกควันข้ามแดนอาเซียนกับการแก้ไขปัญหาด้วยข้อบังคับระดับท้องถิ่นไทย พบว่า ปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดนในอาเซียนไม่สามารถจัดการได้ โดยการบังคับใช้กฎหมายที่มีผล เป็นการทั่วไป หากแต่ต้องจัดการด้วยกฎหมายสิ่งแวดล้อมระดับย่อยที่มีลักษณะบังคับเชิงพื้นที่ ซึ่งมีความ ยืดหยุ่น และเหมาะสมต่อท้องถิ่นซึ่งเกิดมลภาวะ นโยบายหรือแผนปฏิบัติการของรัฐ มีผลต่อการสร้าง กฎหมายและแนวปฏิบัติให้เกิดขึ้นในองค์กรของรัฐระดับท้องถิ่น โดยการออกข้อบังคับที่มีผลเป็นกฎหมาย บังคับได้ในระดับท้องถิ่น ช่วยให้การจัดการกับปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดนมีความเป็นไปได้ว่าเป็น รูปธรรมและบรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมาย

พัชรพร ทิมวัฒน์¹¹ ศึกษาความร่วมมือในการจัดการปัญหามลพิษจากหมอกควันของประเทศเพื่อนบ้านที่ข้ามแดนมาสู่ประเทศไทย ภายใต้ข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน พบว่า ปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามแดนที่ส่งผลกระทบมายาวนานก็ยังคงส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก หลักการ ASEAN Way ทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหา มลพิษจากหมอกควันข้ามแดนของอาเซียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในการไม่มีสถานะทาง กฎหมายที่แท้จริงในการบังคับ หรือลงโทษประเทศภาคีที่กระทำความผิดได้ สะท้อนผ่านความไม่สมบูรณ์ของข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ประกอบกับการคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศภาคีสมาชิกเป็นหลัก ทั้งทางการรักษาความมั่นคงของประเทศทำให้ประเทศภาคีไม่ยินยอมเปิดเผยข้อมูลแผนที่จากการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนที่พื้นที่สัมปทาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการคาดการณ์และหาผู้กระทำผิดที่ก่อให้เกิดไฟป่าและมลพิษจากหมอกควันข้ามแดนได้ ทำให้ประเทศไทยซึ่งอยู่ในลักษณะการตั้งรับกับปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ไม่สามารถยุติปัญหาให้หมดไปได้เช่นกัน

¹⁰ ตามร คำไตรย์, “มลพิษหมอกควันข้ามแดนอาเซียนกับการแก้ไขปัญหาด้วยข้อบังคับระดับท้องถิ่นไทย, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขานิติสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564), 56

¹¹ พัชรพร ทิมวัฒน์, “ความร่วมมือในการจัดการปัญหามลพิษจากหมอกควัน ของประเทศเพื่อนบ้านที่ข้ามแดนมาสู่ประเทศไทย ภายใต้ข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควัน ข้ามแดน,” (การศึกษาระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 32.

สุดชีวี ชมงานดี¹² ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการลดหมอกควันตำบลขุนยวม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผลในการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้เราทราบว่า คนในชุมชนมีความคิดเห็นอย่างไรกับไฟป่าและ หมอกควันโดยการให้นิยามความหมายว่า “ไฟป่าและ หมอกควันเป็นเรื่องเดียวกันเป็นปัญหากับชุมชน โดยตรง ซึ่งแยกความหมายได้ว่า ไฟป่าเป็นไฟที่ถูก จุดขึ้นมาแบบไม่มีการควบคุม ทำให้ลุกลามและไม่สามารถจัดการได้ ทำให้เกิดหมอกควันจำนวนมาก าศาล โดยภาพรวมทั้งตำบลให้ความเห็นคิดเช่นนี้ เป็นสัดส่วน 88.89 เปอร์เซ็นต์ และมองว่าที่ แท้จริงแล้วสาเหตุของการเกิดหมอกควันและไฟป่านั้น เกิดขึ้นมาจาก 2 เรื่องหลัก ได้แก่ ความจำเป็น ที่จะต้องเผาและไม่สามารถห้ามหมอกควันได้ อันได้แก่ การทำ การเกษตรกรรม และการเผาเพื่อหา อาหารจากป่า คิดเป็น 52% เป็นต้น และเรื่องที่ 2 คือการเผาที่ไม่ได้มีความจำเป็นใด ๆ แต่เผาเพราะ เหตุผลนำเข้าสู่สภาพจิตใจในช่วงนั้นแตกต่างกันไป (ตั้งใจลั่นแกล้ง และประมาท) เช่น อยากแกล้ง อาสาสมัครดับไฟป่าแต่ละหมู่บ้าน อยากทำลายอำนาจรัฐ ไม่รู้เรื่องอะไร อยากเผาก็เผา เข้าป่าก่อไฟ แล้วไม่ยอมดับไฟ การทิ้งกันบูหรี่ พฤติกรรมอื่น ๆ คิดเป็น 48% ศักยภาพและทุนเดิมของชุมชน ในการจัดการไฟป่าและหมอกควันเพื่อลดปริมาณหมอกควัน เช่น ความเชื่อ รูปแบบการผลิตที่ทำแนว กันไฟรอบพื้นที่ไร่หมุนเวียน การทำแนวกันไฟรอบพื้นที่ป่า สำคัญ ๆ ของชุมชน เช่น ป่าต้นน้ำปะปา ป่าช้า ป่าเดปอ ป่าอนุรักษ์ การสนับสนุนงบประมาณให้กับ ชุมชนของหน่วยงานรัฐ เช่น อบต.ขุนยวม ส่วนการปกครองระดับอำเภอขุนยวม สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น รวมถึงความรู้ต่าง ๆ ที่ชุมชนได้รับ โดยเฉพาะความรู้ ทางวิชาการที่ถูกส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้เป็น ประจำทุกปี เช่น เทคนิคการทำแนวกันไฟ และกลไก อาสาสมัครที่เกิดขึ้นในชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็น ทุนเดิมที่สำคัญ สำหรับวางแผนปฏิบัติการในช่วงต่อไป แนวทางในการจัดการต่อเนื่องในหลายระดับ เช่นระดับชุมชน สร้างชุดความรู้ สร้างความ ตระหนักให้ชุมชนเข้าใจอย่างแท้จริง สร้างกลุ่มและ เครือข่าย ระดับตำบลจัดกลไกในระดับตำบล การบูรณาการงานของหน่วยงานต้องเกิดขึ้น ในส่วน อบต.คือการผลักดันให้เกิดเป็นข้อบัญญัติตำบลว่าด้วยการจัดการหมอกควันและไฟป่า เป็นต้น

¹² สุดชีวี ชมงานดี, “แนวทางที่เหมาะสมในการลดหมอกควันตำบลขุนยวม โดยอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน,” (รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2554), https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:57362

สมพร จันทระ¹³ ศึกษาการติดตามตรวจสอบการเผาในที่โล่งในภาคเหนือของประเทศไทยสำหรับการประเมินการปล่อยและการเคลื่อนที่ของมลพิษทางอากาศเพื่อการวางแผนการจัดการปัญหาหมอกควัน สำหรับการประเมินการปล่อยและการเคลื่อนที่ของมลพิษทางอากาศเพื่อการวางแผนการจัดการปัญหาหมอกควัน เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเผาไหม้ในช่วงฤดู แล้ง ถือเป็นแหล่งกำเนิดหลักของการปล่อยมลพิษทางอากาศ และยังเป็นพื้นที่ที่มีปัญหา หมอกควันรุนแรง ในช่วงฤดูแล้งของทุกปี มาอย่างต่อเนื่องในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ยังคงขาดการศึกษาแบบผสมผสาน โดยการนำข้อมูลการใช้ที่ดินมาผนวกกับปริมาณมลพิษที่ปลดปล่อยออกมาจากการเผาชีวมวลประเภทต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่ ทิศทางการเคลื่อนที่ของมลพิษและผลกระทบจากมลพิษที่ถูกพัดพาไปยังพื้นที่อื่น หรือที่มาของมลพิษในพื้นที่หนึ่ง ๆ ทั้งจากแหล่งกำเนิดในพื้นที่และที่ถูกพัดพามาจากแหล่งอื่น ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งเน้น

วิจารณ์ สิมายา¹⁴ ศึกษามลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ: ปัญหาและแนวทางพบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น จะต้องประกอบด้วย การเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กในพื้นที่ และรายงานข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อเตรียมพร้อมรับมือสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง สำหรับกรณีมลพิษหมอกควันข้ามแดนจะต้องประสานเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีตามข้อกำหนดในข้อตกลงอาเซียน เรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดนในพื้นที่อนุภูมิภาคแม่โขง ควบคู่ไปกับจัดฝึกอบรมและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้นักเรียน นักศึกษา และอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน มีจิตสำนึกในการช่วยควบคุมการเผาในที่โล่งอย่างต่อเนื่องรวมทั้งจัดฝึกอบรมทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการต่อสู้และดับไฟป่า และการจัดตั้งงบประมาณประจำปีให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการควบคุมและป้องกันการเผาในที่โล่งและมลพิษหมอกควัน โดยเฉพาะการดำเนินงานตามแผนการถ่ายโอนภารกิจจัดการควบคุมไฟป่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการประสานดำเนินการระหว่างกลุ่มจังหวัด และจังหวัด กำหนดแผนงานและจัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งและมลพิษหมอกควันแบบ

¹³ สมพร จันทระ, “การติดตามตรวจสอบการเผาในที่โล่งในภาคเหนือของประเทศไทย สำหรับการประเมินการปล่อยและการเคลื่อนที่ของมลพิษทางอากาศเพื่อการวางแผนการจัดการปัญหาหมอกควัน,” (รายงานการวิจัย ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital “วช.”, 2561), <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/293914>

¹⁴ วิจารณ์ สิมายา, “มลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ : ปัญหาและแนวทาง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567, https://www.pcd.go.th/wpcontent/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-05_07-33-31_040770.pdf

บูรณาการ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ถือการควบคุมการเผาในพื้นที่เกษตรเป็นหนึ่งในภารกิจหลัก และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรปลอดการเผา ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรปลอดการเผา และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้จากภาคการเกษตรโดยการบดย่อยเศษกิ่งไม้ใบไม้และหมักทำปุ๋ยหรือผลิตพลังงานชีวมวล เป็นต้น

รัชดาภรณ์ บุญสระวัง¹⁵ ศึกษาการพัฒนารูปแบบความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า จังหวัดลำปาง พบว่า การแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและยั่งยืน ในอนาคต ควรเน้น การ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในพื้นที่เพื่อให้เกิดจิตสำนึก และมีความตระหนักต่อผลกระทบที่ เกิดจาก ฝุ่นควันและไฟป่า ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเวทีในระดับพื้นที่ได้สะท้อนความ คิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ เช่น ประเด็น “ประชาชนยังไม่เห็นว่าปัญหาหมอกควันและไฟป่าเป็นปัญหา” ดังนั้นแนวทางการป้องกันปัญหาที่สำคัญคือการสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชน ให้เห็นความสำคัญและมีจิตสำนึกที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงซึ่งทุกภาคส่วน ทั้ง ภาครัฐ เอกชน ควนนัและให้ ความสำคัญต่อกระบวนการนี้เป็นหลัก การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ควรทำอย่างจริงจังและมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็น รูปธรรม ซึ่งควรบูรณาการทั้งงาน และงบประมาณ ซึ่งที่ผ่านยังมี การดำเนินงานที่แยกส่วน และ ซ้ำซ้อนทำให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่น้อย 3. ผลักดันให้ระดับพื้นที่เป็น ศูนย์บริหารจัดการลดการเผา เนื่องจากมาตรการประกาศวันห้ามเผา ได้ผลในบางพื้นที่ แต่อาจไม่ ได้ผลในอีกพื้นที่ เนื่องจากสภาพของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เชื้อเพลิงแห้งซ้ำเร็วแตกต่างกัน สาเหตุการเผาแตกต่างกัน ดังนั้นหากผลักดันให้ระดับอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ ชุมชนเป็นผู้กำหนดวันห้ามเผาและมีการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนน่าจะสามารถลด ปัญหาการเผาในช่วงเกิดวิกฤตหมอกควันได้

ศิรินันท์ หล่อตระกูล¹⁶ ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม

¹⁵ รัชดาภรณ์ บุญสระวัง, “การพัฒนารูปแบบความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคี เครือข่ายในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า จังหวัดลำปาง,” (รายงานการวิจัย สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2560).

¹⁶ ศิรินันท์ หล่อตระกูล, “รูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กาฬสินธุ์,” *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ* 10, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2559): 101-102

และเทคโนโลยี) ด้านการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบายด้าน มาตรการการควบคุมประเมินผล ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และด้าน สมรรถนะขององค์กร ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาคนและสังคม ด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรรม และภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาองค์กรและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น และ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ฐิตพล น้อยจาด¹⁷ ศึกษาตัวแบบการนำทฤษฎีนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ พบว่า นโยบายสาธารณะเป็นนโยบายที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนดว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ การศึกษาการ นำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ มีความสำคัญในตัวของแต่ละตัวแบบนั้น ๆ กล่าวคือจำเป็น ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถที่จะผลักดันให้กลไกการปฏิบัติงานซึ่งครอบคลุมกิจกรรม ปัจเจบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทั้งที่อยู่ในระบบราชการหรือเอกชน การทรัพยากร ความพยายาม กระตุ้นการปฏิบัติงาน สมรรถนะขององค์กร โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมผ่านแผนงาน โครงการ และกิจกรรมไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตัวแบบทฤษฎีการนำ นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีแล้วจำแนกเป็นกลุ่มของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ออกเป็น 3 กลุ่มทฤษฎีดังนี้ คือ (1) ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง ได้แก่ ตัวแบบ กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวนมีเตอร์และแวนฮอร์น ตัวแบบการวิเคราะห์กระบวนการนำ นโยบายไปปฏิบัติของซาบาเตียร์และแมชมาเนียน และ ตัวแบบทางการเมือง (2) ทฤษฎีการนำ นโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน ได้แก่ ตัวแบบทางกระบวนการของระบบราชการของลิปสกีตัวแบบ การวิเคราะห์หน่วยงานในระดับล่าง และข้าราชการระดับพื้นฐาน และตัวแบบการวิเคราะห์โครงสร้าง (3) ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสม ได้แก่ ตัวแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ตัวแบบการ กระจายอำนาจ ตัวแบบยึดหลักเหตุผล ตัวแบบทางด้านการจัดการ ตัวแบบทางด้านการพัฒนา องค์กร ตัวแบบกระบวนการ ตัวแบบเชิงบูรณาการ และ ทฤษฎีเชิงบูรณาการของการนำนโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติ

¹⁷ ฐิตพล น้อยจาด, “ตัวแบบการนำทฤษฎีนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ,” *วารสาร ดิจิตอล* 9, ฉ.1 (มกราคม – มิถุนายน 2565): 46.

วิภาดา สมรักษ์ และคณะ¹⁸ ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พบว่า พื้นที่ที่ประสบปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันมาอย่างยาวนานมักพัฒนาองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการจัดการปัญหาผ่านประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน การพัฒนาระบบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ และการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมประสบการณ์ของชุมชนในการจัดการปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ประสิทธิ์ มั่นคง¹⁹ ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟฟ้าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ” พบว่า พื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการจัดการปัญหาไฟฟ้ามาอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่า เนื่องจากมีการพัฒนาระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในบริบทและข้อจำกัดของพื้นที่ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง งานวิจัยนี้ยังพบว่า การส่งเสริมประสบการณ์ช่วยให้หน่วยงานและชุมชนสามารถคาดการณ์สถานการณ์และเตรียมการป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปัญหาหมอกควันและไฟฟ้า และแนวทางการจัดการปัญหามลพิษหมอกควัน รวมถึงการศึกษาถึงปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าในประเทศไทย แต่ยังไม่พบการศึกษาถึงการนำนโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ที่เน้นการศึกษาถึงตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจเพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

¹⁸ วิภาดา สมรักษ์ และคณะ, “การพัฒนา รูปแบบการจัดการปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563), 78.

¹⁹ ประสิทธิ์ มั่นคง, “ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟฟ้าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564), 89.

บทที่ 3

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567

การศึกษาวิจัย เรื่อง การนํานโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาตัวแบบกระบวนการนํานโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนํานโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการนํานโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 3.2 นโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567
- 3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2567

3.1 ข้อมูลพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่¹

3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอจอมทอง เป็นอำเภอขนาดใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 120 ปี มีศักยภาพในการพัฒนาสูง มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มีประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม จึงทำให้อำเภอจอมทองเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเกือบ 2 ล้านคน ถือเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญเมืองหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงคือ ดอยอินทนนท์

อำเภอจอมทองเป็นอำเภอที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง มีภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการรองรับความเจริญจากจังหวัดเชียงใหม่ สามารถเดินทางติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวก มีการขยายตัวทางการศึกษา การก่อสร้างห้างค้าปลีก ห้างสรรพสินค้า ธุรกิจด้านสินเชื่อ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท หอพักและบ้านจัดสรรขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2551 เป็นต้นมา

¹ คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการอำเภอจอมทอง (กบอ.), แผนพัฒนาอำเภอจอมทอง 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับบททวน ปี 2566 (เชียงใหม่: สำนักทะเบียนอำเภอจอมทอง, 2566), 1-2.

ปัจจุบันจึงเป็นศูนย์กลางความเจริญทุก ๆ ด้านของทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ทางตอนใต้ของจังหวัดลำพูน และทางตอนใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านการศึกษา มีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐ 3 แห่ง วิทยาลัยการอาชีพ 1 แห่ง มีโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาที่มีชื่อเสียงและใหญ่ที่สุดในทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการสาธารณสุข มีโรงพยาบาลจอมทอง โรงพยาบาลที่กำลังพัฒนาเทียบเท่าโรงพยาบาลระดับจังหวัด รองรับการรักษาผู้ป่วยในเขตพื้นที่อำเภอจอมทองและพื้นที่กลุ่มอำเภอทางเชียงใหม่ตอนใต้ ด้านการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียง ได้แก่ ยอดดอยอินทนนท์ และน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร พิพิธภัณฑ์ผ้าป่าแสงดาที่บ้านไร่ไผ่งาม แหล่งผ้าฝ้ายทอมือในเขตตำบลสบเตี๊ยะอุทยานแห่งชาติออบหลวง รวมถึงประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

3.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอจอมทองมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอแม่วางและอำเภอดอยหล่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเวียงหนองล่องและอำเภอบ้านโฮ่ง (จังหวัดลำพูน)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอฮอด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอแม่แจ่ม

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศพื้นที่อำเภอจอมทอง แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่ 1) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่มิถุนายนถึงเดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ 2) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่มิถุนายนไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพาเอาความหนาวเย็นจากประเทศจีนลงมาปกคลุมประเทศไทยตอนบน 3) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่มิถุนายนถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมทิศใต้

3.1.4 จำนวนประชากร

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)
บ้านหลวง	13,906
บ้านแปะ	9,273
สบเตี๊ยะ	12,097
ช่วงเปา	5,981
แม่สอย	4,152
ดอยแก้ว	11,988
รวม	57,397

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอจอมทอง ณ เดือนธันวาคม 2566 อ้างถึงใน คณะกรรมการบริหารงาน
อำเภอแบบบูรณาการอำเภอจอมทอง (กบอ.), แผนพัฒนาอำเภอจอมทอง 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)
ฉบับทบทวน ปี 2566 (เชียงใหม่: สำนักทะเบียนอำเภอจอมทอง, 2566).

3.1.5 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอจอมทองประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลตำบลจอมทอง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านหลวง ตำบลช่วงเปา และตำบลดอยแก้ว
- 2) เทศบาลตำบลบ้านหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านหลวง (นอกเขตเทศบาลตำบลจอมทอง)
- 3) เทศบาลตำบลบ้านแปะ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านแปะทั้งตำบล
- 4) เทศบาลตำบลดอยแก้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอยแก้ว (นอกเขตเทศบาลตำบลจอมทอง)
- 5) เทศบาลตำบลสบเตี๊ยะ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสบเตี๊ยะทั้งตำบล
- 6) เทศบาลตำบลแม่สอย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สอยทั้งตำบล
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลช่วงเปา (นอกเขตเทศบาลตำบลจอมทอง)

3.2 นโยบายแก้ปัญหาปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567

นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธานประชุมมอบนโยบายเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง ปี 2567 โดยมี พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายเกรียง กัลป์ตินันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดภาคเหนือ 17 จังหวัด ผู้แทนภาคเอกชน ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น และผู้แทนภาคประชาชนเข้าร่วมประชุม มีนโยบายดังนี้

ปัญหาที่เกิดจากท่อไอเสียซึ่งเป็นต้นเหตุหนึ่งของปัญหาจากการใช้ การที่ใช้รถยนต์เชื้อเพลิง และรัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นให้มีการใช้รถยนต์ไฟฟ้า หรือรถEVทดแทนการใช้เครื่องยนต์สันดาป ตลอดจนส่งเสริมการลงทุน มาตรการทางภาษี เพื่อส่งเสริมให้มีการนำเข้าและผลิตชิ้นส่วนของอุตสาหกรรมรถไฟฟ้าภายในประเทศ “ในอนาคตไม่แน่ใจจะไกลหรือใกล้ขนาดไหน แต่คิดว่าไม่เกิน 10 ปีการที่เรามาใช้รถ EV เยอะขึ้นก็จะทำให้ PM 2.5 ที่เกิดจากรถยนต์ลดน้อยลงอย่างมีนัยยะ”

ในส่วนการเผาป่าและไฟป่า รวมถึงเผาวัสดุผลิตภัณฑ์จากการเกษตร นายกรัฐมนตรีกล่าวว่าตรงนี้เป็นเรื่องต้องความสำคัญ ต้นเหตุมาจากด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก “หากเศษข้าวโพดซึ่งข้าวโพดและต่อข้าวมีคนมารับซื้อ เขาก็ไม่ต้องเผาทำลาย ไม่มีใครอยากทำ และเชื่อว่าทุกคนตระหนักดีกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น” การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนที่สุดคือการที่ประสานงานภาคส่วนต่าง ๆ ต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ภาครัฐบาล ฝ่ายความมั่นคงต้องทำงานร่วมกับภาคประชาชนมากขึ้น กองทัพมีบทบาทในการนำกำลังพลยุทธโธปกรณ์เข้ามาช่วย ลดปัญหาเรื่องไฟป่าเป็นการทำงานร่วมกับประชาชนอย่างแท้จริง

ในส่วนของ NGO ที่เสนอเรื่องการใช้งบประมาณและต้องการให้ภาครัฐบาลมาทำงานร่วมกับประชาชนใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น นายกรัฐมนตรีกล่าวว่าถือเป็นนโยบายใหญ่ของรัฐบาลที่ต้องการให้ภาคเอกชนทำงานร่วมกับภาคราชการ และฝ่ายความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทาง กอ.รมน. ถือเป็นนโยบายที่นายกรัฐมนตรีในฐานะเป็นประธาน กอ.รมน. ได้มอบนโยบายให้กองทัพ โดยให้ทหารมาช่วยทางด้านการเกษตรอย่างที่มีการนำเสนอในเรื่องการป้องกันไฟป่า นอกเหนือจากการกิจด้านความมั่นคง ให้ประชาชนมีการตรวจเช็คสภาพอากาศ ที่พบว่าในเดือนมีนาคม ปี 2566 คุณภาพอากาศในภาคเหนือมีมลพิษสูงสุดติดอันดับของโลก ซึ่งกระทบกับการท่องเที่ยวของประเทศและไม่สอดคล้องกับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ดังคำแถลงของนายกรัฐมนตรี “เราใช้นโยบายมาเป็นตัวกระตุ้นการท่องเที่ยว ทางผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ช่วยเหลือให้สนามบินสามารถเปิดได้ 24 ชั่วโมง รัฐบาลก็ออกวีซ่าฟรีให้กับคนจีน อินเดีย ไต้หวัน คาซัคสถานซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักใน

การกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยว แต่ถ้าเขาไปกรุงเทพฯ ไปภูเก็ต อากาศดีกว่าเชียงใหม่ เราก็อยากให้เขา มาเที่ยวเชียงใหม่ด้วย อยากให้มาเมืองรอง อยากให้มาเมืองที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย มาใช้เวลาอยู่ ยาวนานขึ้นในประเทศไทย ซึ่งการที่นักท่องเที่ยวไม่มาเชียงใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม เพราะ อากาศไม่สะอาด”

นอกจากนี้ยังพบปัจจัยจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีผลต่อคุณภาพอากาศ ปัจจัยหลักคือ ทิศทางลม รวมถึงเรื่องความก้าวหน้าบริหารจัดการซากพืชผลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการ เจริญพูดคุยระหว่างประเทศ ความร่วมมือจากภาคเอกชนที่ต้องกำหนดมาตรฐานการนำเข้า มีการ ตรวจสอบมาตรการทางการเกษตรที่ต้องมีการจัดการที่ดี กระบวนการผลิตไม่ก่อมลพิษ “การเจรจา ทวิภาคีกับทางลาว ตนเองก็ให้ความสำคัญเรื่องนี้ และมีการพูดคุยกันในเรื่องแรก ๆ เป็นเรื่องหลัก ซึ่งจริง ๆ แล้วเรื่องนี้ต้องเห็นใจเขาเหมือนกัน เพราะเศรษฐกิจเขาไม่ดีเท่าเรา วิวัฒนาการทางด้านการเกษตร การจัดเก็บทำลายซากพืชผลก็ไม่ได้เท่าเรา เรื่องนี้ก็สำคัญ ภาคเอกชนก็สำคัญ คนที่ไปรับซื้อจากเขามาก็สำคัญ ไม่ใช่จะสนใจแค่ราคาอย่างเดียว จะต้องดูด้วยว่าพืชผลที่ไปรับซื้อมา ในเรื่องขอ เศษขี้ข้าวโพด ตอข้าวได้ถูกจัดการอย่างถูกต้องตามหลักที่ได้ตกลงกันไว้หรือไม่หากพูดจากันแล้วไม่ ทำตาม มาตรการภาษีก็ต้องมีมา ถ้าไปซื้อของจากประเทศที่เขาไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องอากาศ บริสุทธิ์ เรามีพระราชบัญญัติอากาศสะอาด มีหลายภาคส่วนมาใช้เวลาในวันนี้อย่างจริงจังหากเพื่อน บ้านเราไม่ทำให้ หรือนายทุนจากบ้านเราไปทำมาหากินในประเทศเขา และไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รัฐบาลนี้ก็ยอมรับไม่ได้ วันนี้มาด้วยกันหลายภาคส่วนก็ต้องพูดกันอย่างตรงไปตรงมา พูดกันให้ชัดเจน ซึ่งจริง ๆ แล้ว ตัวเลขมาจากลาวจากพม่าเยอะ เรื่องการพูดคุยกับเราก็น่าจะง่ายกว่า เพราะเราเป็น ประเทศที่ได้มีการพูดคุยกันด้วยดีมาตลอด ขณะที่ทางพม่าเราได้พยายามหาทางที่จะเข้าไปพูดคุยกับ เขาเพื่อที่จะให้เขาเห็นว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ หากเรามีความสงบ การค้าขายเราไปได้ด้วยดีเราสามารถ ซื้อสินค้าเข้ามาได้ พี่น้องประชาชนในภาคเหนือ 10 กว่าจังหวัดสามารถอยู่ได้อย่างมีอากาศบริสุทธิ์ก็ ถือเป็นเรื่องที่ดี”²

² สำนักประชาสัมพันธ์, “นายกฯ มอบนโยบายเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองปี 67 ยืนยันรัฐบาลให้ความสำคัญกับอากาศสะอาด พร้อมพูดคุยแก้ไข ปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567, <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2345/cid/2346/iid/236945>

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2567

3.3.1 การเตรียมการรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละออง PM2.5 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละออง ประจำปี 2567 การเตรียมการรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละออง PM2.5 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละออง ปี 2567 มุ่งเน้นการยกระดับความเข้มงวดการดำเนินงานตามหลักการ 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เมือง พื้นที่ป่า และพื้นที่เกษตรกรรมตามกรอบ “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม” ภายใต้แผนเฉพาะกิจฯ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและแจ้งเตือนล่วงหน้า 7 วันทุกพื้นที่
- 2) ยกระดับมาตรการการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละออง” และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) ยกระดับการบริหารจัดการเชื้อเพลิงแบบครบวงจร (ชิงเก็บ ลดเผา และ Burn Check)
- 4) กำกับดูแลการดำเนินการในทุกระดับอย่างเข้มงวด ติดตามผลการดำเนินการและประเมินสถานการณ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 5) ลดจุดความร้อน ป้องกันและควบคุมการเกิดไฟในทุกพื้นที่ และพัฒนาระบบพยากรณ์ ความรุนแรงและอันตรายของไฟ (Fire Danger Rating System: FDRS) มีประสิทธิภาพสูงสุด
- 6) ผลักดันกลไกระหว่างประเทศ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน
- 7) ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา หมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง
- 8) เร่งสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งในพื้นที่เมือง พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ป่า ว่า PM2.5 เกิดขึ้นเป็นปกติในทุกปี แต่จะต้องเข้มงวดกวดขันมาตรการเป็นพิเศษในช่วงที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย
- 9) พื้นที่ในเมือง เนื่องจาก PM2.5 เกิดขึ้นต่อเนื่องและจะมีความรุนแรงในช่วงที่ความกดอากาศสูงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทย โดยแหล่งกำเนิดของ PM2.5 ส่วนใหญ่มาจากรถยนต์ดีเซล ทั้งดีเซลขนาดเล็ก เช่น รถกระบะ รวมถึงรถบรรทุก ดังนั้น การกำหนดมาตรการขอให้เน้นการควบคุมแหล่งกำเนิด ประเภทยานพาหนะ โดยการขอความร่วมมือบริษัท

ผู้จำหน่ายน้ำมันนำน้ำมันก๊าดมาขายในราคาปกติ ช่วงวิกฤต การขอความร่วมมือประชาชนบำรุงรักษาเครื่องยนต์ ซึ่งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับค่ายรถยนต์มีโครงการตรวจให้บริการในราคาพิเศษ

10) พื้นที่นอกเมือง แหล่งกำเนิดหลักของฝุ่นละอองจะมาจากการเผาในที่โล่ง ดังนั้นจะต้อง เน้นการควบคุมแหล่งกำเนิดประเภทการเผาในที่โล่งในพื้นที่ป่า โดยเฉพาะใน 17 จังหวัดภาคเหนือ

11) การพยากรณ์สภาพอุตุนิยมวิทยาและการแจ้งเตือนสถานการณ์ โดยกรมอุตุนิยมวิทยาพยากรณ์สภาพอุตุนิยมวิทยาที่จะส่งผลต่อสถานการณ์ฝุ่นละออง เพื่อกระทรวงทรัพยากรฯ โดยกรมควบคุมมลพิษ จะสามารถคาดการณ์และแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบแนวโน้มสถานการณ์ฝุ่นละออง ล่วงหน้า เพื่อจะได้สามารถป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพได้

11) การบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐราชการ หน่วยงานต่าง ๆ และ สื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการสื่อสารนำเสนอข้อมูล สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 โดยใช้ตัวเลขที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพอากาศ (ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง) เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างความตื่นตระหนก โดยขอให้ตรวจสอบข้อมูลฝุ่นละออง PM2.5 ผ่านแอปพลิเคชัน Air4Thai ที่สามารถบ่งชี้ผลกระทบของ PM2.5 ต่อสุขภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง

12) ขอให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้มงวดการดำเนินงานมาตรการตามแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง ภายใต้แนวคิด “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน โดยเฉพาะภาครัฐที่จะต้องเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การเข้มงวด ตรวจวัดควันดำรถราชการ เป็นต้น

13) การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ สนับสนุนการบริหารจัดการ เช่น การคาดการณ์การลุกลามของไฟป่าโดยใช้ระบบ FDRS เป็นต้น

14) การเตรียมการรับมือหมอกควันข้ามแดน ขอให้กรมควบคุมมลพิษประสานกระทรวงการต่างประเทศ /สำนักงานเลขาธิการอาเซียน กรณีเมื่อประเทศไทยได้รับผลกระทบจากหมอกควันข้ามแดนเพื่อให้สำนักงานเลขาธิการอาเซียนขอความร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านในการควบคุมการเผาในที่โล่ง/จุดความร้อนตามกลไกข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน

มาตรการ “4 พื้นที่ 5 มาตรการบริหารจัดการ”

1) มาตรการเชิงพื้นที่ ให้แบ่งพื้นที่เป็น 4 พื้นที่ ได้แก่

พื้นที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ ให้หน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุม

ไฟฟ้า โดยจัดทำแนวป้องกันไฟ การจัดทำลวดลายตระเวนให้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานและอาสาสมัครภาคประชาชน การประกาศเขตพื้นที่ห้ามเผา พร้อมทั้งบูรณาการประสานการปฏิบัติกับหน่วยทหารและกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่อย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมปฏิบัติงานแก้ไขปัญห ไฟป่า ตลอดจนให้ผู้นำท้องที่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สร้างกฎกติกาการห้ามเผาป่าขึ้นมาบังคับใช้กันเองในหมู่บ้าน/ชุมชน และจัดทำบัญชีผู้มีพฤติกรรมเข้าป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์

พื้นที่เกษตรกรรม ให้นำหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตร การห้ามเผาเด็ดขาด และการรณรงค์ให้มีการใช้สารย่อยสลายหรือไถกลบตอซังข้าว/ข้าวโพด/ซากวัชพืชฤดูแล้ง และการแปรวัสดุการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การทำสารชีวมวล การทำปุ๋ยหมัก การทำอาหารสัตว์ ตลอดจนให้ผู้นำท้องที่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จัดอาสาสมัครเฝ้าระวังไม่ให้เกษตรกรลักลอบเผา

พื้นที่ชุมชน/เมือง ให้จังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดกฎกติการ่วมกันของชุมชน โดยใช้กลไกประชารัฐในการเฝ้าระวังป้องกันการเผาในพื้นที่ชุมชน/เมือง และให้จัดชุดปฏิบัติการประจำตำบล/หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมชี้แจงกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบมาตรการและแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควันของจังหวัด

พื้นที่ริมทาง ให้นำหน่วยงานสังกัดกระทรวงคมนาคมในพื้นที่เป็นหน่วยรับผิดชอบในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการจัดกำลังอาสาสมัครภาคประชาชนทำการลาดตระเวน เฝ้าระวัง และกำจัดเศษวัสดุ ขยะ ใบไม้แห้งที่เป็นเชื้อเพลิงในพื้นที่ริมทาง เพื่อไม่ให้มีเชื้อไฟและใช้เป็นแนวกันไฟ

2) มาตรการบริหารจัดการ 5 มาตรการ ได้แก่

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่น ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ฯ อำเภอ และจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวก สั่งการ ระดมสรรพกำลัง ทรัพยากร และประสานงานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ตามระบบบัญชาการเหตุการณ์เพื่อให้การควบคุมแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ระดับท้องถิ่น โดยมีผู้อำนวยการท้องถิ่น เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ และมอบหมายให้ที่ทำการปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่นทุกแห่ง เป็นหน่วยรับผิดชอบ

ระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอ/ผู้อำนวยการอำเภอ เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ และมอบหมายให้ที่ทำการปกครองอำเภอ เป็นหน่วยรับผิดชอบ

ระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้อำนวยการจังหวัด เป็นผู้บัญชาการ เหตุการณ์ และมอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก

สร้างความตระหนัก ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้กับประชาชนให้ทราบถึง มาตรการการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน การห้ามการเผาป่าหรือเศษวัสดุการเกษตร ตลอดจน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของพื้นที่ เช่น การ จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ การจัดชุดปฏิบัติการประจำหมู่บ้าน เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้กับ ประชาชน นักเรียนและเยาวชน

ลดปริมาณเชื้อเพลิง ให้จัดทำแนวกันไฟ การควบคุมการเผา รวมทั้งส่งเสริมการ ใช้สารหมักชีวภาพเพื่อย่อยสลายตอซัง และการนำเศษวัสดุทางการเกษตรมาทำอาหารสัตว์ ตลอดจน แจ้งอำเภอให้กำชับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน สอดส่อง ตักเตือน ห้ามปราบผู้จุดไฟเผาเศษวัสดุทางการเกษตร โดยเฉพาะตามเขตรอยต่อระหว่าง ชุมชนกับเขตป่าไม้

การบังคับใช้กฎหมาย ให้จังหวัดกำชับเจ้าพนักงานตามกฎหมาย บังคับใช้ กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบเผาในพื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน/เมือง และพื้นที่ริมทาง

ทีมประชารัฐ ให้บูรณาการทุกภาคส่วนทั้งจากภาคราชการ หน่วยทหาร ภาค ประชาชน ภาคเอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิ ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและกำหนดแนวทางมาตรการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เช่น การกำหนดกติกาห้ามการเผาของหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันแก้ไขปัญหา เป็นต้น

แผนการปฏิบัติงาน

จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งห้วงระยะเวลาปฏิบัติงานออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมความพร้อม (เดือนพฤศจิกายน 2565 - วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2567)

ระยะที่ 2 ระยะเผชิญเหตุ (วันที่ 15 กุมภาพันธ์ - 15 เมษายน 2567)

ระยะที่ 3 ระยะฟื้นฟู (วันที่ 16 เมษายน - 30 กันยายน 2567)

3.3.2 การบัญชาการเหตุการณ์ การรับแจ้งเหตุไฟฟ้า และการติดตามฝ้าระวัง และวิเคราะห์สถานการณ์ไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2564 – 2567

จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ศูนย์รับแจ้งเหตุไฟฟ้า และศูนย์การติดตามฝ้าระวัง และวิเคราะห์สถานการณ์ ดังนี้ ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์รับแจ้งเหตุไฟฟ้าศูนย์ติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ไฟฟ้าและหมอกควัน ขั้นตอนรับแจ้งเหตุไฟฟ้าและการเผาทุกชนิด

3.3.3 ขั้นตอนการแจ้งเตือนภัย กระบวนการ ระดับการเตือนภัย สัญลักษณ์

กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ จะแจ้งเตือนภัยไปยัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นในพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดภัย หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดการแจ้งเตือนภัยและความหมายของสีการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ดังนี้

สีแดง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะอันตรายสูงสุด ให้อาศัยอยู่แต่ในสถานที่ปลอดภัยและปฏิบัติตามข้อสั่งการ

สีส้ม หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายสูง เจ้าหน้าที่กำลังดำเนินการควบคุมสถานการณ์ ให้อพยพไปยังสถานที่ปลอดภัย และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

สีเหลือง หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตราย มีแนวโน้มที่สถานการณ์จะรุนแรงมากขึ้น ให้จัดเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ และปฏิบัติตามคำแนะนำ

สีน้ำเงิน หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะฝ้าระวัง ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิด ตลอด 24 ชั่วโมง

สีเขียว หมายถึง สถานการณ์อยู่ในภาวะปกติ ให้ติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ

3.3.4 การจัดตั้งศูนย์พักพิง และการบริหารจัดการศูนย์พักพิง

กรณีมีความจำเป็นต้องการจัดตั้งศูนย์พักพิง การสนับสนุนด้านอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค และสาธารณสุข สิ่งอำนวยความสะดวก ในศูนย์พักพิง และการบริหารจัดการศูนย์พักพิง มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก โดยมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยประสานงาน และมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยสนับสนุนด้านต่าง ๆ

3.3.5 การบริหารทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล

กรณีมีความจำเป็นต้องทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล ในการแก้ไขปัญหา ไฟป่าและหมอกควันให้ถือปฏิบัติดังนี้

ในระดับอำเภอ ให้นายอำเภอ ระดมทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอ

ในระดับจังหวัด มอบหมายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เชียงใหม่ และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการประสานขอรับสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักรกล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยทหาร

3.3.6 การประชาสัมพันธ์ในภาวะฉุกเฉินตามมาตรการสร้างความตระหนัก

โดยประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับทราบนโยบายและแนวทางการดำเนินการ ของรัฐบาล การดำเนินการของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวสารในทางลบ และ ให้เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มอบหมายให้สำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

การรักษาความสงบเรียบร้อย อาชญากรรม มอบหมายให้ตำรวจภูธรจังหวัด เชียงใหม่ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

การให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากหมอกควัน และโรคทางเดินหายใจ มอบหมายให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

การให้ความช่วยเหลือบ้านเรือนหรือพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายจากไฟ ป่า มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ และภาคเอกชน ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามอำนาจหน้าที่และระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาตัวแบบกระบวนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถที่จะเสนอผลการศึกษาจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคงอำเภอจอมทอง 2 ราย ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่า 2 ราย ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลบ้านหลวง 2 ราย ผู้แทนประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลบ้านหลวง 3 ราย และผู้แทนจากภาคเอกชน 1 ราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มีเตอร์และแวน ฮอร์น

4.1.1 ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

1) จากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ¹ รายงาน มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 คือ

(1) มาตรการบริหารจัดการเชิงพื้นที่

มุ่งเน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการระบุพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดไฟป่าและหมอกควัน พร้อมทั้งจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

¹ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567), 26.

(2) มาตรการป้องกัน

ให้การดำเนินการหลายด้านเพื่อลดโอกาสการเกิดไฟฟ้า โดยมีการสร้างแนวกันไฟเพิ่มเติมในพื้นที่ป่าที่มีความเสี่ยง ติดตั้งระบบกล้องวงจรปิดเพื่อเฝ้าระวังการเกิดไฟฟ้า และที่สำคัญคือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวัง พร้อมทั้งรณรงค์ให้งดการเผาในช่วงวิกฤตที่มีความเสี่ยงสูง

(3) มาตรการควบคุมและดับไฟ

เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ดับไฟฟ้าให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จัดหาอุปกรณ์ดับไฟที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ รวมถึงนำเทคโนโลยีโดรนมาใช้ในการสำรวจและควบคุมไฟ ทำให้การระงับเหตุเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น

(4) มาตรการจัดการเชื้อเพลิง

มุ่งเน้นการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำเศษวัสดุเหลือใช้ไปสร้างประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ แทนการเผาทิ้ง พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษวัสดุทางการเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจในการจัดการอย่างเหมาะสม

(5) มาตรการช่วยเหลือประชาชน

จัดตั้งห้องปลอดฝุ่นในพื้นที่เสี่ยง เพื่อเป็นพื้นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับประชาชนในช่วงที่มีปัญหาหมอกควันรุนแรง มีการแจกจ่ายหน้ากากอนามัย N95 ให้แก่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยง พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในช่วงที่มีปัญหามลพิษทางอากาศ

(6) การบังคับใช้กฎหมาย

ดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ลักลอบเผาป่า เพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงขึ้นเพื่อเป็นการป้องปราม มีการตั้งด่านตรวจและจัดชุดลาดตระเวนในพื้นที่เสี่ยง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด

(7) ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้านในการควบคุมไฟป่าตามแนวชายแดน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเทคโนโลยีระหว่างกัน รวมถึงการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

(8) การติดตามและประเมินผล

นำระบบติดตามสถานการณ์แบบ Real-time มาใช้ในการเฝ้าระวังและแจ้งเตือน มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบความคืบหน้า และมีการปรับปรุงมาตรการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลการดำเนินงานของอำเภอจอมทองในการดำเนินการตามมาตรฐานและ
วัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ได้แก่

1. การแต่งตั้งคณะทำงานสนับสนุนการจัดทำแผนป้องกันไฟป่าและการ
บริหารจัดการเชื้อเพลิงในระดับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567 ตามประกาศจังหวัดเชียงใหม่
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก Pm 2.5 แบบบูรณาการจังหวัดเชียงใหม่²

อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานสนับสนุนการจัดทำ
แผนป้องกันไฟป่าและการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในระดับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567 โดยมี
แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ตามกรอบ “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม” ภายใต้แผน
เฉพาะกิจฯ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและแจ้งเตือนล่วงหน้า 7 วันทุกพื้นที่
- 2) ยกระดับมาตรการการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ
“การแก้ไขปัญหาหมอกควันและฝุ่นละออง” และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) ยกระดับการบริหารจัดการเชื้อเพลิงแบบครบวงจร (ชิงเก็บ ลดเผา และ Burn
Check)
- 4) กำกับดูแลการดำเนินการในทุกระดับอย่างเข้มงวด ติดตามผลการดำเนินการ
และ ประเมินสถานการณ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 5) ลดจุดความร้อน ป้องกันและควบคุมการเกิดไฟในทุกพื้นที่ และพัฒนาระบบ
พยากรณ์ ความรุนแรงและอันตรายของไฟ (Fire Danger Rating System: FDRS) มีประสิทธิภาพ
สูงสุด
- 6) ผลักดันกลไกระหว่างประเทศ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน
ข้ามแดน
- 7) ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการป้องกันและ
แก้ไขปัญหา หมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง
- 8) เร่งสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งในพื้นที่เมือง พื้นที่เกษตรกรรม และ
พื้นที่ป่า ว่า PM2.5 เกิดขึ้นเป็นปกติในทุกปี แต่จะต้องเข้มงวดกวดขันมาตรการเป็นพิเศษในช่วงที่
สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย

² สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, “ประกาศ/คำสั่ง/ข้อสั่งการ
สถานการณ์หมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2567,
<https://chiangmai.mnre.go.th/th/news/more/1388/>

9) พื้นที่ในเมือง เนื่องจาก PM2.5 เกิดขึ้นต่อเนื่องและจะมีความรุนแรงในช่วงที่ความกดอากาศสูงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทย โดยแหล่งกำเนิดของ PM2.5 ส่วนใหญ่มาจากรถยนต์ดีเซล ทั้งดีเซลขนาดเล็ก เช่น รถกระบะ รวมถึงรถบรรทุก ดังนั้นการกำหนดมาตรการ ขอให้เน้นการควบคุมแหล่งกำเนิด ประเภทยานพาหนะ โดยการขอความร่วมมือบริษัทผู้จำหน่ายน้ำมัน นำน้ำมันก๊าดมาขายในราคาปกติ ช่วงวิกฤต การขอความร่วมมือประชาชนบำรุงรักษาเครื่องยนต์ ซึ่งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับค่ายรถยนต์มีโครงการตรวจให้บริการในราคาพิเศษ

10) พื้นที่นอกเมือง แหล่งกำเนิดหลักของฝุ่นละอองจะมาจากการเผาในที่โล่ง ดังนั้น จะต้องเน้นการควบคุมแหล่งกำเนิดประเภทการเผาในที่โล่งในพื้นที่ป่า โดยเฉพาะใน 17 จังหวัดภาคเหนือ

11) การพยากรณ์สภาพอุตุนิยมวิทยาและการแจ้งเตือนสถานการณ์ โดยให้กรมอุตุนิยมวิทยาพยากรณ์สภาพอุตุนิยมวิทยาที่จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ฝุ่นละออง เพื่อกระทรวงทรัพยากรฯ โดยกรมควบคุมมลพิษ จะสามารถคาดการณ์และแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบแนวโน้มสถานการณ์ฝุ่นละอองล่วงหน้า เพื่อจะได้สามารถป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพได้

11) การบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคราชการ หน่วยงานต่าง ๆ และ สื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการสื่อสารนำเสนอข้อมูล สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 โดยใช้ตัวเลขที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพอากาศ (ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง) เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างความตื่นตระหนก โดยขอให้ตรวจสอบข้อมูลฝุ่นละออง PM2.5 ผ่านแอปพลิเคชัน Air4Thai ที่สามารถบ่งชี้ผลกระทบของ PM2.5 ต่อสุขภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง

12) ขอให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้มงวดการดำเนินงานมาตรการตามแผนเฉพาะกิจ เพื่อการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง ภายใต้แนวคิด “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน โดยเฉพาะภาครัฐที่จะต้องเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การเข้มงวด ตรวจวัดควันดำรถราชการ เป็นต้น

13) การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ สนับสนุนการบริหารจัดการ เช่น การคาดการณ์การลุกลามของไฟป่าโดยใช้ระบบ FDRS เป็นต้น

14) การเตรียมการรับมือหมอกควันข้ามแดน ขอให้กรมควบคุมมลพิษประสานกระทรวงการต่างประเทศ /สำนักงานเลขาธิการอาเซียน กรณีเมื่อประเทศไทยได้รับผลกระทบจากหมอกควันข้ามแดนเพื่อให้สำนักงานเลขาธิการอาเซียนขอความร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านในการควบคุมการเผาในที่โล่ง/จุดความร้อนตามกลไกข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน

2. การจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2567 ตามประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง การจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2567³

โดยศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2567 มีกระบวนการทำงานที่สำคัญ คือ

1) เวทีสร้างความเข้าใจเรื่องแนวทาง 7+1 กลุ่มป่า

เวทีนี้เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทั้ง 7+1 กลุ่มป่า อาทิ ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น ปกครองอำเภอ หน่วยงานป่าไม้ ทั้งสำนักบริหารทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 เชียงใหม่ และสำนักบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 เชียงใหม่ ซึ่งการทำงานร่วมกันนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อให้แต่ละกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นได้มารู้ร่วมกันว่าในปี 2567 จังหวัดเชียงใหม่จะนำแนวทาง “เชียงใหม่โมเดล” มาใช้ในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น pm 2.5 โดยแนวทางนี้มุ่งเน้นการบริหารจัดการไฟแทนแนวทางการห้ามเผาโดยเด็ดขาด และเพื่อให้รับรู้ร่วมกันถึงนิยามและความหมายของ “ไฟจำเป็น” ทั้งในพื้นที่เกษตร พื้นที่ป่า และแอปพลิเคชันไฟดี (FireD) นอกจากนี้ยังเพื่อให้เป็นที่รับรู้ร่วมกันว่าแนวทางเชียงใหม่โมเดลนี้ได้มุ่งเน้นเรื่องการจัดทำแผนบริหารจัดการไฟป่าเชิงพื้นที่หมู่บ้าน – ตำบล โดยเป็นการจัดแผนร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานป่าไม้

2) เวทีระดับอำเภอและระดับตำบล

เวทีในระดับนี้มีขึ้นเพื่อสร้างความรับรู้เกี่ยวกับแนวทางและการจัดทำแผนบริหารจัดการไฟป่าร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างเช่น การจัดทำแผนบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่อุทยาน ได้เชิญตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านที่อยู่ในเขตอุทยานฯ มาร่วมจัดทำแผนดังกล่าว โดยใช้แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดทำแผน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญอันได้แก่

- ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของหมู่บ้าน (แต่ละหมู่บ้าน)
- พื้นที่จำเป็นต้องใช้ไฟในการบริหารจัดการเชื้อเพลิง (เช่น พื้นที่ซึ่งมีเห็ดหรือผลผลิตจากป่าของชาวบ้าน และพื้นที่เสี่ยงเกิดไฟซ้ำ ๆ)
- จุดตรวจสกัดของหมู่บ้าน

³ เรืองเดียวกัน.

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดเวทีย่อยระดับอำเภอและตำบลเช่นนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดคือ เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้าน/ตัวแทนหมู่บ้าน ได้นำข้อมูลแผนดังกล่าวกลับไปประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้โดยทั่วกันในหมู่บ้านของตนเองให้กว้างขวางมากที่สุด

3) เวทีประชุมประจำสัปดาห์ของศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) จังหวัดเชียงใหม่ โดยเวทีนี้มีขึ้นเพื่อการติดตามและสนับสนุนการดำเนินการภายใต้มาตรการจังหวัด

4) การออกมาตรการต่าง ๆ

ตัวอย่างเช่น มาตรการกำหนดเขตการบริหารจัดการเชื้อเพลิงและเขตควบคุมการเผาของจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ซึ่งระบุว่าเขตบริหารจัดการเชื้อเพลิง ซึ่งหมายถึงเขตที่สามารถใช้ไฟบริหารจัดการเชื้อเพลิงได้ คือพื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ป่าที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า และพื้นที่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการหยุดยั้งการลุกลามของไฟตามหลักวิชาการ โดยให้ดำเนินการตามแผนการบริหารจัดการเชื้อเพลิงซึ่งได้จัดทำในระดับอำเภอและตำบล และให้นำข้อมูลลงทะเบียนในระบบแอปพลิเคชันไฟดี (FireD) หรือ Burn Check ทุกครั้ง ตั้งแต่วันที่ 1 ธ.ค. 2567 – 31 พ.ค. 2567 ส่วนเขตควบคุมการเผาคือพื้นที่นอกเขตบริหารจัดการเชื้อเพลิง ซึ่งห้ามให้มีการเผาในที่โล่งทุกชนิด รวมไปถึงห้ามให้พื้นที่ชุมชนมีการเผาขยะ เศษกิ่งไม้ทุกชนิด หากฝ่าฝืนบังคับใช้กฎหมายเด็ดขาดทุกกรณี ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. – 30 เม.ย. 2567

2) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ในการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ของรัฐบาลถือว่ามีกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจน โดยมีการวางเป้าหมายได้ครอบคลุมทุกการทำงานของหน่วยงานทุกระดับ แต่ในด้านกระบวนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติของอำเภอจอมทอง พบว่า ในด้านแนวทางการทำงานของนโยบายที่มีการกำหนดมาจากผู้บริหารระดับสูง ถือเป็นแนวทางที่การทำงานในระดับพื้นที่สามารถปฏิบัติได้ เพราะได้รับการสนับสนุนการทำงานในทุกภาคส่วนทั้งภาคเอกชน ภาคราชการ ภาคประชาชน แต่ในส่วนของเป้าหมายของนโยบายทางอำเภอจอมทอง ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การลดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ให้ลดลงร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี 2567 ซึ่งเป้าหมายนี้ถือเป็นสิ่งที่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพราะในพื้นที่มีการกำหนดมาตรการหยุดเผาที่นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่ฝุ่นละอองส่วนใหญ่มาจากการเผาของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทางอำเภอจอมทองไม่สามารถควบคุมได้ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ตัวชี้วัดที่เน้นแค่จำนวนจุดความร้อนที่ลดลง มันไม่สะท้อนความสำเร็จที่แท้จริง บางครั้งจุดความร้อนน้อยลงแต่หมอกควันกลับหนาขึ้น เพราะมีการเผาแบบควบคุมที่คว้นมาก แต่ความร้อนต่ำ เราควรมีตัวชี้วัดที่หลากหลายกว่านี้ตัวเลขในกำหนดนโยบายอะซัด แต่เวลาต้องทำงานมันจะไม่ค่อยได้ผลตามวัตถุประสงค์เท่าไร”⁴

“เห็นด้วยว่าปัญหาฝุ่น หมอกควันเป็นปัญหาที่แก้ไม่ง่าย แต่การมีนโยบายที่ต่อเนื่องและชัดเจน ยังไงก็ดีต่อทุกฝ่าย และนโยบายแก้ปัญหามอกควันที่มีมาทุกปี มันดีอยู่แล้ว วัตถุประสงค์ก็คล้ายเดิมทุกปี เป้าหมายก็เหมือนเดิม แนวทางก็เหมือนเดิม”⁵

“การกำหนดค่ามาตรฐาน PM2.5 ที่ 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็นเป้าหมายที่ดี แต่เราขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าจะทำอะไรให้ถึงเป้าหมายนั้น โดยเฉพาะในช่วงวิกฤต การประสานงานระหว่างหน่วยงานยังซ้ำซ้อน ทำให้การแก้ปัญหาล่าช้า”⁶

สรุปในภาพรวม จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารจะเห็นได้ว่าในด้านการปฏิบัติงานในเชิงเอกสาร มีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการทำงานในเชิงเอกสารตามมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ปัญหามอกควันไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ส่วนการสัมภาษณ์ พบว่าด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ปัญหามอกควันไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกการทำงานของหน่วยงานทุกระดับ นโยบายมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา แต่เป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เพราะในพื้นที่มีการกำหนดมาตรการหยุดเผาที่นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่ฝุ่นละอองส่วนใหญ่มาจากการเผาของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทางอำเภอจอมทองไม่สามารถควบคุมได้

บทวิเคราะห์ จากการศึกษาการดำเนินงานด้านการแก้ปัญหามอกควันไฟป่าและหมอกควันของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการปฏิบัติงานด้านเอกสารที่เป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายปี 2567 อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายปี 2567 นั้น มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ครอบคลุม

⁴ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1 , สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

⁵ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

⁶ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 2 , สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

การทำงานในทุกระดับของหน่วยงาน และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบกับข้อจำกัดสำคัญ กล่าวคือ แม้จะมีการกำหนดมาตรการหยุดเผาและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังในพื้นที่ แต่เป้าหมายที่ตั้งไว้กลับไม่สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ โดยเฉพาะปัญหาฝุ่นละอองที่มาจากการเผาในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของอำเภอจอมทอง

โดยในระดับประเทศ พบว่า มีข้อจำกัดสำคัญด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ กล่าวคือ ยังขาดกลไกความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน แม้จะมีข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ก็ยังไม่มีสภาพบังคับที่เข้มแข็งเพียงพอ อีกทั้งความแตกต่างของนโยบายและมาตรการระหว่างประเทศในภูมิภาค ทำให้การแก้ปัญหาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในด้านนโยบายระดับชาติ แม้จะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาภายในประเทศ แต่ไม่สามารถจัดการกับแหล่งกำเนิดมลพิษจากต่างประเทศได้ ขณะที่การบูรณาการระหว่างนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การเกษตร และการพัฒนาเศรษฐกิจยังไม่เพียงพอ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่ยังไม่สอดคล้องกับขนาดของปัญหา นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านการทูตในการเจรจาท่องกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากความละเอียดอ่อนที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในระดับพื้นที่ ปัญหาสำคัญคือการไม่สามารถควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มาตรการที่ใช้ในพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ต้องแบกรับภาระในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมการเผา แต่ไม่เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน นำไปสู่ความท้อแท้และขาดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ ขณะที่ผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตยังคงมีอยู่

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยพัฒนากลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างมาตรการจูงใจให้ประเทศเพื่อนบ้านร่วมมือในการแก้ปัญหา และพัฒนาระบบเตือนภัยและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงการบริหารจัดการในพื้นที่ การพัฒนาระบบป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการรับมือกับปัญหา รวมถึงการพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่อย่างยั่งยืน

4.1.2 ด้านทรัพยากรของนโยบาย

1. จากการรวบรวมด้านเอกสาร จะพบว่า “ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567” ระบุอำนาจหน้าที่ในหน้า 4 ข้อ 4 ระบุว่า

แต่ในการปฏิบัติงานในพื้นที่จะพบว่าในส่วนของภาคเอกชนจะมีงบประมาณในการทำงานที่เพียงพอ จากการทำกิจกรรมเพื่อสังคม แต่ขาดบุคลากร ดังนั้นภาคเอกชนจึงเน้นการสนับสนุนทรัพยากรที่ขาดให้กับประชาชน และผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการและท้องถิ่นส่วนหน่วยงานภาครัฐราชการส่วนใหญ่มีบุคลากรที่เพียงพอต่อการทำงาน ยกเว้นกรมป่าไม้และกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นการทำงานที่เน้นการดับไฟ และสำรวจพื้นที่ป้องกันไฟป่าที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก แต่ในด้านงบประมาณจะพบว่าทุกหน่วยงานของราชการมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

นอกจากนี้ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ยังคงกลไกการแบ่งปันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรหลายอย่างไม่สามารถแบ่งปันกันได้เพราะติดกฎระเบียบในทางราชการ ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“การทำงานด้านป้องกันไฟป่า ถือเป็นงานที่ยาก ต้องใช้คนจำนวนมาก ใช้อุปกรณ์ และงบประมาณสูง แต่ความจริงสิ่งที่เรามีตอนนี้ถือว่าน้อยมากไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำงานเลย งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอและมาล่าช้า ไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่ต้องเตรียมการป้องกันไฟป่า อีกทั้งบุคลากรมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในช่วงฤดูไฟป่า”⁷

“บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านไฟป่ามีจำนวนน้อย และมักถูกโยกย้ายบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน อัตรากำลังที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่รับผิดชอบที่กว้างมาก ช่วงฤดูไฟป่าต้องระดมกำลังจากหน่วยงานอื่นมาช่วย ซึ่งบางครั้งขาดความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้การควบคุมไฟป่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร”⁸

“เรามาทำงานด้านการแก้ปัญหาหมอกควัน จากการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ที่เป็นนโยบายของบริษัท ซึ่งหน่วยงานเอกชนจะมีงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ บุคลากรที่พร้อมและจะมาทำงานโดยเน้นการสนับสนุนทรัพยากรที่ขาดให้กับประชาชน และผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการและท้องถิ่น”⁹

⁷ ตัวแทนหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่าอินทนนท์ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 18 ตุลาคม 2567

⁸ ตัวแทนหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่าอินทนนท์ คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 18 ตุลาคม 2567

⁹ ตัวแทนหน่วยงานเอกชน, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 19 ตุลาคม 2567

“เรามีปัญหาเรื่องการพัฒนาบุคลากรมาก งบฝึกอบรมมีจำกัด ทำให้จัดอบรมได้ปีละไม่กี่ครั้ง ไม่เพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะอาสาสมัครที่เข้ามาใหม่ ต้องการการฝึกอบรมพื้นฐานการดับไฟป่า แต่เราทำได้ไม่ทั่วถึง บางครั้งต้องให้เรียนรู้กันเองในพื้นที่ ซึ่งอาจไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร”¹⁰

“เรามีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ดับไฟป่าที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงที่ไฟป่ารุนแรง บางครั้งต้องแบ่งชุดอุปกรณ์กันใช้ระหว่างชุดปฏิบัติการ เครื่องเป่าลมดับไฟที่มีอยู่ก็เก่ามาก บางตัวซ่อมแล้วซ่อมอีก อุปกรณ์สื่อสารในพื้นที่ห่างไกลก็มีปัญหา ทำให้การประสานงานในพื้นที่ทำได้ลำบาก งบซ่อมบำรุงก็มีจำกัด ต้องเลือกซ่อมเฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ ประกอบกับงบประมาณที่ได้รับมักมาช้ากว่าช่วงที่ต้องใช้จริง เช่น เราต้องเตรียมการป้องกันไฟป่าตั้งแต่ต้นปี แต่งบประมาณกลับมาช่วงกลางปี ทำให้ต้องยืมงบจากส่วนอื่นมาใช้ก่อน บางครั้งก็ต้องขอความร่วมมือจากท้องถิ่นช่วยสนับสนุน การเบิกจ่ายก็มีระเบียบเยอะ ทำให้ไม่คล่องตัวในการทำงาน”¹¹

สรุปได้ว่า ด้านทรัพยากรของนโยบาย จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารจะเห็นได้ว่าในด้านการปฏิบัติงานในเชิงเอกสาร มีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีทรัพยากรในการดำเนินนโยบายแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ถูกระบุไว้ตามข้อสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนด้านทรัพยากรของนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 พบว่า ในส่วนของภาคเอกชนจะมีงบประมาณในการทำงานที่เพียงพอ จากการทำกิจกรรมเพื่อสังคม แต่ขาดบุคลากร ส่วนหน่วยงานภาครัฐการมีบุคลากรที่เพียงพอต่อการทำงาน แต่ งบประมาณ ไม่เพียงพอ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ยังคงขาดกลไกการแบ่งปันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรหลายอย่างไม่สามารถแบ่งปันกันได้เพราะติดกฎระเบียบในทางราชการ

บทวิเคราะห์ จากการศึกษาด้านทรัพยากรของนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการระบุให้การจัดเตรียมทรัพยากรตามข้อสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการดำเนินนโยบายในปี 2567 แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการดำเนินงานปี 2567 พบความไม่สมดุลของทรัพยากรระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

¹⁰ ตัวแทนหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่าอินทนนท์ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 18 ตุลาคม 2567

¹¹ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1 , สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

ในส่วนของภาคเอกชนนั้น มีความพร้อมด้านงบประมาณจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม แต่ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ในทางกลับกัน หน่วยงานภาครัฐมีความพร้อมด้านบุคลากร แต่กลับประสบปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในระดับอำเภอแล้วก็ตาม

ปัญหาสำคัญที่พบคือการขาดกลไกการแบ่งปันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดด้านกฎระเบียบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างหน่วยงาน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันที่มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของแต่ละภาคส่วน ทั้งความพร้อมด้านบุคลากรของภาครัฐและความคล่องตัวด้านงบประมาณของภาคเอกชน ในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.1.3 ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบาย

1) จากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ¹² จะพบว่า

“นโยบายการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 มีนโยบายเกี่ยวกับไฟป่าและหมอกควันออกมาหลายฉบับ เช่น แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า พ.ศ. 2567 – 2570 แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 พ.ศ. 2567 – 2570 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484”

ในปี 2567 อำเภอยะทองมีการจัดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการตามนโยบายในพื้นที่ คือ การบัญชาการเหตุการณ์ การรับแจ้งเหตุไฟป่า และการติดตามเฝ้าระวัง และวิเคราะห์สถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน ผ่านศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ศูนย์รับแจ้งเหตุไฟป่า และศูนย์ติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ไฟป่าและหมอกควัน โดยเป็นการทำงานครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทั้งพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตร พื้นที่ชุมชน มีกิจกรรมทั้งการประชาสัมพันธ์ การบังคับใช้กฎหมาย การลดปริมาณการเผา จึงถือได้ว่าสามารถดำเนินการตามนโยบายกำหนด

¹² สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, “ประกาศ/คำสั่ง/ข้อสั่งการ สถานการณ์หมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2567, <https://chiangmai.mnre.go.th/th/news/more/1388/>

จากรายงานของสำนักงานข่าวประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่รายงานผลสำเร็จ การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ประจำปี 2567 ดังนี้

“นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 28 พฤษภาคม 2567 ที่ผ่านมา อำเภोजอมทองจังหวัด เชียงใหม่ พบจุดความร้อน (Hotspot) ลดลงจากปี 2567 ร้อยละ 34 แต่ต่ำกว่า เป้าหมายที่วางไว้ที่ร้อยละ 50 ส่วนพื้นที่เผาไหม้ลดลงจาก ปี 2567 ร้อยละ 56 ถือว่า ดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งในส่วนนี้ถือว่าลดลงอย่างมากและทำได้ดีกว่า เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ เป็นผลจากความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน การบริหารจัดการ เชื้อเพลิงที่มีคุณภาพ และความรวดเร็วในการเข้าควบคุมไฟได้อย่างทันที ส่วนด้าน การแพทย์และสาธารณสุข พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เข้าตรวจรักษา ลดลงจากปี 2567 ร้อยละ 76 ซึ่งทำได้ดีกว่าเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ ยังมีการ ติดตามเยี่ยมบ้าน ดูแลสุขภาพ และแจกหน้ากากอนามัยให้กลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วยในชุมชน ด้วยทีม หมอสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แจกหน้ากากทั้งสิ้น 12,702 ชิ้น”

2) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายทั้งหมด เพราะนโยบายมีความ ข้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะในด้านการป้องกันและควบคุมไฟป่า มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ หลายหน่วยงาน แต่ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน บางหน่วยงาน ไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ยังคงทำงานในรูปแบบเดิม ประกอบกับ ขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการและท้องถิ่นมีขั้นตอนมาก และยุ่งยาก ไม่เอื้ออำนวยต่อการ ทำงานที่ต้องการความรวดเร็ว อีกทั้งปริมาณของนโยบายและมาตรการที่ออกมาจำนวนมาก แต่หลายมาตรการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื่องจากขาดความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และการมี ส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะส่วนใหญ่เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการวางแผนระยะยาว และไม่มีการบูรณาการกับนโยบายการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น นโยบายการเกษตร หรือนโยบายการ จัดการที่ดิน ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับไฟป่าและหมอกควัน มีช่องโหว่ การบังคับใช้กฎหมายไม่ เข้มงวด และประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา ขาดความร่วมมือในการ แก้ปัญหา ส่วนคุณภาพของนโยบายยังมีข้อจำกัดในด้านความครอบคลุม โดยเฉพาะการขาดมาตรการ เชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักในระยะยาว รวมถึงขาดการกำหนดบทบาทและความ รับผิดชอบที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน ดังคำสัมภาษณ์

“จำนวนนโยบายที่ออกมาเพื่อแก้ปัญหาในประเทศไทย มีนโยบายเกี่ยวกับไฟฟ้าและหมอกควันออกมาหลายฉบับแต่ละนโยบายมีความชัดเจน แต่ในทางกฎหมายเกี่ยวกับไฟฟ้าและหมอกควันมักมีช่องโหว่ การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวด”¹³

“ปริมาณและคุณภาพของนโยบายนั้นมี แต่ประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปใช้ยังเห็นว่ามีข้อบกพร่องจำนวนมาก โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันของหน่วยงานรัฐด้วยกันเองที่ยังขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เพราะส่วนใหญ่เป็นการกำหนดจากบนลงล่าง ไม่ได้มาจากความเข้าใจปัญหาในพื้นที่จริง เช่น การห้ามเผาเด็ดขาด โดยไม่มีทางเลือกให้ชาวบ้าน หรือการกำหนดมาตรการเหมือนกันทั่วประเทศ ทั้งที่บริบทแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ทำให้นโยบายหลายอย่างไม่สามารถนำไปปฏิบัติเหมือนกันในแต่ละพื้นที่”¹⁴

“นโยบายจากส่วนกลางมีจำนวนมาก แต่หลายนโยบายซ้ำซ้อนกัน เช่น มีทั้งแผนปฏิบัติการจากกระทรวงทรัพยากรฯ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรฯ แต่ละแผนก็มีตัวชี้วัดและเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทำให้การสั่งการและการปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดความสับสน บางครั้งต้องทำรายงานหลายชุดให้หลายหน่วยงาน เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและเวลาโดยไม่จำเป็น”¹⁵

“ปัญหาที่พบคือนโยบายมักเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การจัดชุดลาดตระเวนการดับไฟ แต่ขาดนโยบายระยะยาวในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การจัดการที่ดินทำกิน การพัฒนาอาชีพทางเลือก การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ทำให้ปัญหาวนเวียนซ้ำซากทุกปี”¹⁶

“ท้องถิ่นเราอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากกว่านี้ เพราะเราเข้าใจปัญหาในพื้นที่ดี แต่ส่วนใหญ่นโยบายถูกกำหนดมาแล้ว เราทำได้แค่นำมาปฏิบัติ บางครั้งมาตรการที่กำหนดมาก็ไม่เหมาะกับพื้นที่ของเรา แต่เราก็ต้องทำตาม เพราะเป็นตัวชี้วัด

¹³ ตัวแทนหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่าอินทนนท์ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 18 ตุลาคม 2567

¹⁴ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

¹⁵ ผู้นำชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

¹⁶ ตัวแทนคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

ที่ถูกกำหนดมา ทำให้การแก้ปัญหาไม่ตรงจุดนโยบายที่ออกมาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การกำหนดช่วงห้ามเผาโดยไม่ดูฤดูกาลเพาะปลูก หรือการออกมาตรการเข้มงวดโดยไม่มีการสนับสนุนเครื่องมือทางเลือก ทำให้ชาวบ้านหลายคนต้องลักลอบเผา เพราะไม่มีทางเลือกอื่น นโยบายควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้วย”¹⁷

สรุปได้ว่า ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบาย จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารจะเห็นว่าในปริมาณและคุณภาพของนโยบายอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถดำเนินการตามนโยบายและมีผลงานที่ดีขึ้นจากปี 2566 ส่วนด้านการสัมภาษณ์ พบว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายทั้งหมด เพราะนโยบายมีความซ้ำซ้อนในด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการและท้องถิ่นมีขั้นตอนมาก และยุ่งยากไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานที่ต้องการความรวดเร็ว อีกทั้งปริมาณของนโยบายและมาตรการที่ออกมามีจำนวนมาก แต่หลายมาตรการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนคุณภาพของนโยบายยังมีข้อจำกัดในด้านความครอบคลุม โดยเฉพาะการขาดมาตรการเชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักในระยะยาว รวมถึงขาดการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน

บทวิเคราะห์ การวิเคราะห์ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบายการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นภาพที่น่าสนใจของความก้าวหน้าและความท้าทายในการดำเนินนโยบาย โดยจากการวิเคราะห์เชิงเอกสารพบว่า มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับการดำเนินงานในปี 2566 อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์กลับพบว่าการดำเนินงานยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของนโยบายได้ทั้งหมด โดยมีปัญหาสำคัญหลายประการ ประการแรกคือความซ้ำซ้อนในกระบวนการทำงานระหว่างหน่วยงาน ประกอบกับขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการและท้องถิ่นที่มีความซับซ้อนและยุ่งยาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการตอบสนองปัญหาที่ต้องการความรวดเร็ว

นอกจากนี้ แม้จะมีการออกนโยบายและมาตรการจำนวนมาก แต่หลายมาตรการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนในด้านคุณภาพของนโยบายนั้น ยังพบข้อจำกัดสำคัญในเรื่องความครอบคลุม โดยเฉพาะการขาดมาตรการเชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักในระยะยาว อีกทั้งยังขาดการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงนโยบายให้มีความกระชับ มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

¹⁷ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

จริง รวมถึงการพัฒนากลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้มีความคล่องตัวมากขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มมาตรการเชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักในระยะยาว ตลอดจนการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.1.4 ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร

1) จากการรวบรวมด้านเอกสาร จะพบว่า “ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567” ระบุอำนาจหน้าที่ในหน้า 5 ข้อ 7 ระบุว่า

“ให้แต่ละหน่วยงานประสานงาน ระดมความคิดเห็นและนำเสนอแนวทางการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน และขอความร่วมมือองค์กรภาคเอกชน อาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ และภาคีเครือข่ายเข้ามาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 จังหวัดเชียงใหม่”

ภาพที่ 4.2 ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, “ประกาศ/คำสั่ง/ข้อสั่งการ สถานการณ์หมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2567 , <https://chiangmai.mnre.go.th/th/news/more/1388/>

นอกจากนี้ จากคำสั่ง “การแต่งตั้งคณะทำงานสนับสนุนการจัดทำแผนป้องกันไฟป่าและการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในระดับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567” ยังมีการระบุหน้าที่ของหน่วยงานราชการทุกอำเภอ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ระบุว่า

ข้อ 7 ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา หมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง

ข้อ 11 การบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งราชการ หน่วยงานต่าง ๆ และ สื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการสื่อสารนำเสนอข้อมูล สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 โดยใช้ตัวเลขที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพอากาศ (ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง) เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างความตื่นตระหนก โดยขอให้ตรวจสอบข้อมูลฝุ่นละออง PM2.5 ผ่านแอปพลิเคชัน Air4Thai ที่สามารถบ่งชี้ผลกระทบของ PM2.5 ต่อสุขภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ข้อ 12 ขอให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้มงวดการดำเนินงานมาตรการตามแผนเฉพาะกิจ เพื่อการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง ภายใต้แนวคิด “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน โดยเฉพาะภาครัฐที่จะต้องเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การเข้มงวด ตรวจวัดควันดำรถราชการ เป็นต้น

ส่วนการทำงานของ “ศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2567” ยังมีกระบวนการทำงานที่สำคัญ เกี่ยวกับการสื่อสารในองค์กร คือ

ให้ศูนย์นี้เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทั้ง 7+1 กลุ่มป่า อาทิ ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น ปกครองอำเภอ หน่วยงานป่าไม้ ทั้งสำนักบริหารทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 เชียงใหม่ และสำนักบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 เชียงใหม่ ซึ่งการทำงานร่วมกันนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ เพื่อให้แต่ละกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นได้มารับรู้ร่วมกันว่าในปี 2567 จังหวัดเชียงใหม่จะนำแนวทาง “เชียงใหม่โมเดล” มาใช้ในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น pm 2.5 โดยแนวทางนี้มุ่งเน้นการบริหารจัดการไฟแทนแนวทางการห้ามเผาโดยเด็ดขาด และเพื่อให้รับรู้ร่วมกันถึงนิยามและความหมายของ “ไฟจำเป็น” ทั้งในพื้นที่เกษตร พื้นที่ป่า และแอปพลิเคชันไฟดี (FireD) นอกจากนี้ยังเพื่อให้เป็นที่รับรู้ร่วมกันว่าแนวทางเชียงใหม่โมเดลนี้ได้มุ่งเน้นเรื่องการจัดทำแผนบริหารจัดการไฟป่าเชิงพื้นที่หมู่บ้าน – ตำบล โดยเป็นการจัดแผนร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานป่าไม้

2) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า การสื่อสารของทุกหน่วยงานราชการจะอยู่ภายใต้คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสนับสนุนการจัดทำแผนป้องกันไฟป่าและการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในระดับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2567 ดังนั้น การสื่อสารระหว่างองค์กรภายใต้คำสั่งจึงอยู่ในรูปการประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำสัปดาห์ ซึ่งทำให้

การสื่อสารส่วนใหญ่มีความล่าช้า โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างจังหวัดกับหน่วยงานระดับพื้นที่เพราะข้อมูลมักถูกส่งผ่านหลายขั้นตอน ทำให้การตอบสนองต่อสถานการณ์ไม่ทันทั่วถึง อีกทั้งด้วยระบบราชการที่ขาดระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ละหน่วยงานมีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการนำข้อมูลมาใช้ร่วมกัน

แต่ในด้านการสื่อสารกันระหว่างหน่วยงาน จะพบว่าในพื้นที่อำเภอจอมทอง การสื่อสารระหว่างหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบส่วนตัว เพราะมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน เช่น หน่วยงานป่าไม้ กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ท้องถิ่น ที่ต้องทำงานด้านการจับกุมผู้ลักลอบเผาป่าดับไฟป่า หรือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับท้องถิ่นที่ต้องส่งเสริมการลดการเผาในพื้นที่เกษตร

ส่วนด้านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน พบว่ามีการสื่อสารที่ชัดเจน ไม่พบปัญหาในการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน แต่การสื่อสารที่มีปัญหาจะพบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการ กับ หน่วยงานเอกชน ที่ยังขาดตัวกลางในการดำเนินการประสานงานและสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบงาน ดังคำสัมภาษณ์

“ส่วนใหญ่ผมก็ยกหูโทรศัพท์ หรือไม่กี่ไลน์แจ้งผู้ใหญ่บ้านเวลาจะเข้าพื้นที่ทำงานนะ เพราะเราทำงานด้วยกันมานาน ไม่ค่อยมีปัญหาด้านการประสานงานหรอก”¹⁸

“ปัญหาการสื่อสารส่วนใหญ่จะเกิดกับเอกชนที่ต้องการเข้ามาทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ เพราะส่วนใหญ่เอกชนเค้าจะเข้าหาผู้นำพื้นที่ มากกว่าจะเข้าหาหน่วยงานราชการโดยตรง และเวลาทำงานร่วมกัน เรามักขาดตัวกลางในการพูดคุยสื่อสารกัน ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ในการทำงานพอสมควร”¹⁹

“การสื่อสารระหว่างหน่วยงานยังเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤต ข้อมูลต้องผ่านหลายขั้นตอนกว่าจะถึงผู้ปฏิบัติ บางครั้งกว่าจะได้รับการอนุมัติสั่งการ สถานการณ์ก็เปลี่ยนไปแล้ว เราต้องการระบบการสื่อสารที่รวดเร็วกว่านี้ และควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลง เพื่อให้การตอบสนองต่อเหตุการณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น”²⁰

¹⁸ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

¹⁹ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

²⁰ ตัวแทนหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่าอินทนนท์ คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 18 ตุลาคม 2567

“แต่ละหน่วยงานมีระบบจัดเก็บข้อมูลของตัวเอง รูปแบบการรายงานก็แตกต่างกัน เวลาต้องการบูรณาการข้อมูล มันยากมาก ต้องมานั่งปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน ก่อน ทำให้เสียเวลา บางครั้งข้อมูลก็ขัดแย้งกัน เพราะแต่ละหน่วยงานใช้วิธีการวัดและ ประเมินที่ต่างกัน เราต้องการระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกหน่วยงานสามารถใช้ร่วมกัน ได้”²¹

“ในพื้นที่ห่างไกล การสื่อสารเป็นปัญหามาก สัญญาณโทรศัพท์ก็ไม่เสถียร วิทยุสื่อสาร บางพื้นที่ก็ใช้ไม่ได้ ทำให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นทำได้ยาก บางครั้งเจอ สถานการณ์ฉุกเฉินต้องขอกำลังสนับสนุน แต่ติดต่อไม่ได้ ต้องส่งคนวิ่งไปแจ้ง ทำให้ เสียเวลาในการควบคุมสถานการณ์”²²

“การสื่อสารส่วนใหญ่เป็นแบบบนลงล่าง คำสั่งมาจากส่วนกลาง ผ่านจังหวัด แล้วค่อย มาถึงพื้นที่ แต่เวลาเราพบปัญหาหรือมีข้อเสนอแนะจากพื้นที่ กว่าจะสื่อสารขึ้นไปถึงผู้มี อำนาจตัดสินใจ ใช้เวลานานมาก บางทีก็ไม่ได้รับการตอบสนอง ทำให้การแก้ปัญหาไม่ ทันการณ์”²³

“ทุกปีมีการซ้อมแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงาน แต่พอเกิดเหตุจริง การประสานงาน กลับไม่เป็นไปตามแผน แต่ละหน่วยงานมักจะทำงานแยกส่วน ข้อมูลไม่ถูกแชร์กัน ทำให้บางพื้นที่มีหน่วยงานเข้าไปทำงานซ้ำซ้อน ในขณะที่บางพื้นที่กลับไม่มีใครเข้าไป ดูแล”²⁴

สรุปได้ว่า ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารจะเห็นได้ว่าใน ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรในเชิงเอกสาร มีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสื่อสารระหว่าง องค์กรผ่านคำสั่งการแต่งตั้งคณะทำงานจากจังหวัดเชียงใหม่ให้มีการบูรณาการการทำงานระหว่าง

²¹ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 2 , สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

²² ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

²³ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1 , สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

²⁴ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

หน่วยงานส่วนการวิเคราะห์เชิงสัมภาษณ์ พบว่า การสื่อสารระหว่างองค์กร ภายใต้คำสั่งอยู่ในรูปการประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำสัปดาห์ ซึ่งทำให้การสื่อสารส่วนใหญ่มีความล่าช้า โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างจังหวัดกับหน่วยงานระดับพื้นที่ แต่ในด้านการสื่อสารกันระหว่างหน่วยงานจะพบว่าในพื้นที่อำเภอจอมทอง การสื่อสารระหว่างหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบส่วนตัว เพราะมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนด้านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน ไม่พบปัญหาในการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน แต่การสื่อสารที่มีปัญหาจะพบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการ กับ หน่วยงานเอกชน ที่ยังขาดตัวกลางในการดำเนินการประสานงานและสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบงาน

บทวิเคราะห์ การวิเคราะห์ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกันไปในแต่ละระดับ จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารพบว่า มีการจัดโครงสร้างการสื่อสารอย่างเป็นทางการผ่านคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจากจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์พบว่า การสื่อสารตามโครงสร้างที่เป็นทางการ ซึ่งดำเนินการผ่านการประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำสัปดาห์ มักประสบปัญหาความล่าช้า โดยเฉพาะในการสื่อสารระหว่างจังหวัดกับหน่วยงานระดับพื้นที่ แต่ในทางตรงกันข้าม การสื่อสารระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ของอำเภอจอมทองกลับมีความคล่องตัวมากกว่า เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารในลักษณะส่วนตัวที่เกิดจากความสัมพันธ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน

ในส่วนของการสื่อสารกับภาคประชาชนนั้น ไม่พบปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากมีการใช้กลไกการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพ แต่ประเด็นที่น่าห่วงคือการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับภาคเอกชน ที่ยังขาดกลไกตัวกลางในการประสานงานและสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบงาน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีความยืดหยุ่นและรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับจังหวัดกับพื้นที่ รวมถึงการสร้างกลไกการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็ควรรักษาจุดแข็งของการสื่อสารในระดับพื้นที่และกับชุมชนที่มีอยู่เดิม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์

4.1.5 ด้านลักษณะขององค์กรที่นโยบายไปปฏิบัติ

1) **จากการรวบรวมด้านเอกสาร** จะพบว่า “ประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2567” ระบุหน่วยงานที่ต้องเข้าร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา

- หน่วยงานราชการ	จำนวน 45 หน่วยงาน
- หน่วยงานภาควิชาการ	จำนวน 15 หน่วยงาน
- หน่วยงานเอกชน	จำนวน 4 หน่วยงาน
- หน่วยงานภาคประชาชน	จำนวน 11 หน่วยงาน

[illegible]

Ref. code: 25676603011179OHX

ส่วนหน่วยงานที่บูรณาการในระดับอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 15 หน่วยงาน ดังนี้

- หน่วยงานราชการ	จำนวน 10 หน่วยงาน
- หน่วยงานภาควิชาการ	จำนวน 2 หน่วยงาน
- หน่วยงานเอกชน	จำนวน 1 หน่วยงาน
- หน่วยงานภาคประชาชน	จำนวน 2 หน่วยงาน

2) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า พื้นที่อำเภอจอมทองถือเป็นพื้นที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับไฟป่าและหมอกควันมาตั้งแต่ปี 2559 และมีช่วงระยะเวลาเกิดปัญหาในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน ของทุกปี ประกอบกับความรุนแรงของปัญหาที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้หน่วยงานราชการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้มาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ดังนั้น ทุกหน่วยงานราชการจึงมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร ให้มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหา ประกอบกับทางส่วนกลางให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ทำให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก ผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานให้การสนับสนุนการทำงาน ทั้งให้ด้านการมอบหมายงาน การจัดสรรบุคลากรให้ทำงาน การมีโครงการ กิจกรรมให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่พบของหน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอจอมทอง คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น มหาดไทย สถานีตำรวจ กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายจะส่งผลให้กับประชาชน ทำให้การทำงานในพื้นที่มีอุปสรรคมากขึ้น เพราะอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังสัมภาษณ์

“ถ้าหมายถึงว่าหน่วยงานผมมีความพร้อมในการทำงานแก้ปัญหาไฟป่าไหม ผมคิดว่าหน่วยงานผมมีความพร้อมมาก เพราะทั้งหัวหน้า ทั้งกรมมีการสนับสนุนงบประมาณ โครงการ กิจกรรมให้ทำงานนี้ทุกปี”²⁵

²⁵ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

“ผู้บริหารของเราให้การสนับสนุนการทำงาน ทั้งให้ด้านการมอบหมายงาน การจัดสรรบุคลากรให้ทำงาน การมีโครงการ กิจกรรมให้ดำเนินการในแต่ละปี รวมถึงทุกหน่วยงาน จะได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในทุกปี”²⁶

“การทำงานนี้สิ่งที่ยากคือ การจับกุมดำเนินคดีกับพวกเผาพื้นที่เกษตร เผาป่า เพราะถ้าเราจับ ชาวบ้านก็ต่อต้าน ทำให้ทำงานยากขึ้น”²⁷

สรุปได้ว่า ด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จากการวิเคราะห์เชิงเอกสาร จะเห็นได้ว่าในด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติในเชิงเอกสาร มีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมการดำเนินงานแก้ไขปัญหไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 แบบบูรณาการ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 15 หน่วยงาน ภายใต้คำสั่งของนายอำเภอจอมทอง ส่วนการวิเคราะห์เชิงสัมภาษณ์ พบว่า ทุกหน่วยงานราชการมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร แต่ปัญหาที่พบของหน่วยงานราชการ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายจะส่งผลให้กับประชาชน ทำให้การทำงานในพื้นที่ที่มีอุปสรรคมากขึ้น เพราะอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

บทวิเคราะห์ การวิเคราะห์ด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหไฟป่าและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยจากการวิเคราะห์เชิงเอกสาร พบว่า มีหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานภายใต้คำสั่งของนายอำเภอจอมทองรวมทั้งสิ้น 15 หน่วยงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า หน่วยงานราชการทั้งหมดมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานอย่างครบถ้วนทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจและเป็นความท้าทายสำคัญคือ การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายอาจส่งผลกระทบต่อประชาชน และอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

²⁶ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

²⁷ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างการปฏิบัติตามกฎระเบียบกับการรักษาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองในระยะยาว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

4.1.6 ด้านความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า การขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติ ทำให้นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ประกอบกับการขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และการพัฒนาบุคลากร ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่และชุมชน ที่ต้องการการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน อีกทั้งการที่ทุกหน่วยงานมีการทำงานที่ต้องยึดตามภารกิจหลักของหน่วยงานตนเอง เมื่อมีการทำงานร่วมกัน มักจะเกิดความซ้ำซ้อนของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ในการดำเนินกิจกรรมโครงการของแต่ละหน่วยงาน

ส่วนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่จะเป็นการที่หน่วยงานราชการอำนวยความสะดวกในการทำงานของหน่วยงานเอกชน โดยทางหน่วยงานราชการจะเป็นคนนัดหมาย และกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้กับหน่วยงานเอกชน และบางส่วนเป็นหน่วยงานเอกชนขอเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของหน่วยงานราชการร่วมกับประชาชน เช่น กิจกรรมดับไฟป่า เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์

“ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการทำงานการแก้ปัญหาหมอกควันได้ดี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นส่วนร่วมในการปฏิบัติมากกว่า แต่ส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย การทำงาน ในส่วนนี้ ประชาชนทั่วไปไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการทำงานเท่าไร”²⁸

²⁸ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

“กับการทำงานร่วมกับหน่วยงานเอกชนมักไม่ค่อยมีปัญหาะ ทำงานร่วมกันได้ดี เพราะบริษัทเอกชนเค้าจะมีกิจกรรมและเป้าหมายชัด เราแค่คอยอำนวยความสะดวกให้เท่านั้น”²⁹

“ผมในฐานะผู้นำท้องถิ่นเห็นว่า นโยบายที่ส่งมาจากส่วนกลางบางครั้งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การห้ามเผาเด็ดขาดในช่วงที่เกษตรกรต้องเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ทำให้เรารู้สึกลำบากใจในการบังคับใช้นโยบาย เพราะต้องคำนึงถึงความเดือดร้อนของชาวบ้านด้วย อยากให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากพื้นที่ก่อนกำหนดนโยบายมาบังคับใช้”³⁰

“การที่เราไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติการ ทำให้บางครั้งรู้สึกว่ายโยบายไม่ตอบโจทย์การทำงานจริง เช่น การกำหนดพื้นที่เสี่ยงโดยไม่ได้สอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ทำให้การจัดสรรกำลังคนและทรัพยากรไม่ตรงจุด เราอยากมีส่วนร่วมในการวางแผนมากกว่านี้ เพราะเรารู้สภาพพื้นที่จริง”³¹

“ในฐานะผู้นำชุมชน เราพยายามสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการควบคุมไฟฟ้า แต่ปัญหาคือเราไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ทั้งอุปกรณ์ดับไฟ การฝึกอบรม หรือแม้แต่งบประมาณในการทำแนวกันไฟ ทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ชาวบ้านก็เริ่มท้อ ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม...การสื่อสารและประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นปัญหาใหญ่ บางครั้งได้รับคำสั่งที่ขัดแย้งกันจากหลายหน่วยงาน ทำให้สับสนว่าจะปฏิบัติตามใคร ยิ่งในช่วงวิกฤต การตัดสินใจยิ่งยาก เพราะไม่รู้ใครมีอำนาจสูงสุด”³²

²⁹ ตัวแทนคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

³⁰ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 1, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

³¹ ตัวแทนคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

³² ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

สรุปได้ว่า การขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติ ทำให้นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ประกอบกับการขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และการพัฒนาบุคลากร ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อีกทั้งการที่ทุกหน่วยงานมีการทำงานที่ต้องยึดตามภารกิจหลักของหน่วยงานตนเอง เมื่อมีการทำงานร่วมกัน มักจะเกิดความซ้ำซ้อนของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ในการดำเนินกิจกรรมโครงการของแต่ละหน่วยงาน ส่วนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเอกชน จะเป็นการที่หน่วยงานราชการอำนวยความสะดวกในการทำงานของหน่วยงานเอกชน

บทวิเคราะห์ การวิเคราะห์ด้านความร่วมมือและการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงปัญหาหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย ประการสำคัญที่สุดคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายตั้งแต่ต้น ส่งผลให้นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้นไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในหลายด้าน ทั้งงบประมาณ อุปกรณ์ และการพัฒนาบุคลากร ยังเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อีกประเด็นที่สำคัญคือ การที่แต่ละหน่วยงานต้องยึดภารกิจหลักของตนเองเป็นสำคัญ เมื่อต้องมีการทำงานร่วมกัน จึงมักเกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย

ในส่วนของความร่วมมือกับภาคเอกชนนั้น พบว่ามีลักษณะเป็นการอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานราชการเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือที่มีการบูรณาการมากขึ้น โดยควรเริ่มตั้งแต่การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการออกแบบกระบวนการทำงานที่ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่อำเภอจอมทองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไฟป่าที่มาจากการคัดเลือกของชุมชน ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดช่วงเวลาการ

เผาและการจัดทำแนวกันไฟที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้นำชุมชนและแกนนำเป็นหลัก ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมถึงขาดความหลากหลายของช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในด้านการดำเนินงาน ชุมชนมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อลาดตระเวนและดับไฟป่า มีการระดมแรงจากประชาชนในการจัดทำแนวกันไฟและกิจกรรมลดปริมาณเชื้อเพลิง นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังไฟป่าระหว่างหมู่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่พบว่าการมีส่วนร่วมมักลดลงในช่วงฤดูการเพาะปลูกเนื่องจากประชาชนต้องประกอบอาชีพ อีกทั้งยังประสบปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์และงบประมาณสนับสนุน รวมถึงการประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การศึกษาพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลผ่านเวทีประชาคม มีการใช้เทคโนโลยีในการรายงานสถานการณ์ไฟป่าผ่านแอปพลิเคชัน และมีการแลกเปลี่ยนบทเรียนระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาการทำงาน แต่ยังขาดระบบการติดตามและประเมินผลที่เป็นระบบ การสะท้อนปัญหาจากชุมชนไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม และขาดการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานราชการ จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามนโยบายเป็นหลัก ผ่านการจัดประชาคมโดยให้ตัวแทนของประชาชนบางส่วน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานนโยบายมาร่วมกับฟังความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมถือว่ายังมีส่วนร่วมในระดับน้อย เนื่องจากหน่วยงานราชการยังไม่มีเวทีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม เป็นเพียงการที่หน่วยงานราชการแจ้งกับประชาชนในด้านความต้องการจะดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไรเท่านั้น ดังนั้น อำนาจในการดำเนินงานก็ยังคงอยู่ที่หน่วยงานราชการ แต่ในทางปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ต้องการความช่วยเหลือจากประชาชน เช่น การร่วมกันดับไฟป่า การลดการเผาในพื้นที่เกษตร ยังพบการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมในระดับดี ดังคำสัมภาษณ์

“หมู่บ้านเรามีการประชุมประจำเดือนเพื่อวางแผนป้องกันไฟป่า โดยเฉพาะการกำหนดช่วงเวลาเผาที่เหมาะสม แต่ปัญหาคือคนที่มาประชุมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเดิม ๆ ผู้สูงอายุหรือคนที่อยู่ห่างไกลมักไม่ได้เข้าร่วม ทำให้บางครั้งมาตรการที่กำหนดไม่ครอบคลุม

ความต้องการของทุกกลุ่ม เราพยายามหาวิธีให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ก็ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร”³³

“เรามีทีมลาดตระเวนที่คอยเฝ้าระวังไฟฟ้า แต่อุปกรณ์ที่มีไม่เพียงพอ เช่น เครื่องเป่าลมวิทยุสื่อสาร หรือรถสำหรับลาดตระเวน ต้องผลัดกันใช้ บางครั้งเจอจุดเสี่ยงแต่เข้าถึงพื้นที่ไม่ได้ ทำให้การป้องกันไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อยากให้มีการสนับสนุนอุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการ”³⁴

“ช่วงที่ต้องเตรียมพื้นที่การเกษตร เราก็อยากช่วยงานป้องกันไฟฟ้า แต่ต้องทำมาหากินด้วย ถ้ามีการสนับสนุนค่าตอบแทนหรือมีอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ทดแทนในช่วงนี้ได้ ก็จะช่วยให้เราเวลามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น เพราะทุกคนก็อยากเห็นป่าอุดมสมบูรณ์ แต่ต้องมีปากท้องด้วย”³⁵

“อยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาไฟฟ้า แต่การประชุมมักจัดในที่ไกล การเดินทางลำบาก บางทีก็ไม่รู้ข่าวการประชุม อยากให้มีการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง และจัดกิจกรรมใกล้บ้าน หรือมีรถรับส่ง จะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นบ้าง เพราะผู้สูงอายุหลายคนมีประสบการณ์เรื่องการดูแลป่านาน”³⁶

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินการ คือ (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ชุมชนมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อลาดตระเวนและดับไฟฟ้า มีการระดมแรงจากประชาชนในการจัดทำแนวกันไฟและกิจกรรมลดปริมาณเชื้อเพลิง (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผ่านเวทีประชาคม แต่อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมการมีส่วนใหญ่หน่วยงานราชการ จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามนโยบายเป็นหลัก ผ่านการจัดประชาคม

³³ ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

³⁴ ตัวแทนหน่วยงานราชการ ฝ่ายความมั่นคง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 10 ตุลาคม 2567

³⁵ ตัวแทนคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 3, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

³⁶ ตัวแทนคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบ้านหลวง คนที่ 2, สัมภาษณ์โดย ชลลดา ทาคำฟู, 13 พฤศจิกายน 2567

โดยให้ตัวแทนของประชาชนบางส่วน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานนโยบาย มาร่วมกับฟังความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม ถือว่ายังมีส่วนร่วมในระดับน้อย

บทวิเคราะห์ การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขปัญห ไฟป่าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการดำเนินการใน 3 ด้านหลัก แต่ยังมีข้อจำกัดในเชิงคุณภาพและความ ครอบคลุมของการมีส่วนร่วม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการดำเนินการผ่านเวทีประชาคม หมู่บ้าน ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน พบว่ามีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม โดยชุมชนมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อลาดตระเวน และดับไฟป่า รวมถึงการระดมแรงจากประชาชนในการจัดทำแนวกันไฟและกิจกรรมลดปริมาณ เชื้อเพลิง และในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้มีการดำเนินการผ่านเวทีประชาคมเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ใน ระดับที่จำกัด โดยหน่วยงานราชการมักเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในด้านการ ปฏิบัติตามนโยบายเป็นหลัก การรับฟังความคิดเห็นส่วนใหญ่จำกัดอยู่เพียงตัวแทนประชาชนบางส่วน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้างยังไม่เกิดขึ้น อย่างแท้จริง

ซึ่งปัญหานี้แสดงให้เห็นว่า การที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงใน กระบวนการ ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การตีความที่คลาดเคลื่อนและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในระยะยาว นอกจากนี้ การจำกัด การมีส่วนร่วมเพียงตัวแทนบางกลุ่ม ยังส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของนโยบายและการยอมรับจาก ประชาชน เพราะนโยบายอาจถูกมองว่าเป็นการสั่งการจากบนลงล่างที่ไม่ได้สะท้อนความต้องการที่ แท้จริงของชุมชน อีกทั้งการรับฟังความคิดเห็นที่จำกัดอาจทำให้พลาดประเด็นปัญหาหรือ ข้อเสนอแนะสำคัญจากประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการ

ในแง่ของความยั่งยืน การขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงอาจทำให้ประชาชนไม่รู้สึกรับ เป็นเจ้าของปัญหาและการแก้ไข ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการและการดูแลรักษา ในระยะยาว ขณะเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมยังอาจส่งผลให้กลุ่ม เปราะบางหรือผู้ด้อยโอกาสถูกละเลยในกระบวนการตัดสินใจ ที่สำคัญ การจำกัดการมีส่วนร่วมอาจ นำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากเกิดความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างผู้ที่ได้และไม่ได้เข้าร่วมใน กระบวนการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามัคคีและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว

สถานการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมให้มีความครอบคลุมและเป็นธรรมมากขึ้น โดยต้องให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้การแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การนำนโยบายแก้ปัญหามลพิษทางอากาศและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาตัวแบบกระบวนการนำนโยบายแก้ปัญหามลพิษทางอากาศและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายแก้ปัญหามลพิษทางอากาศและหมอกควัน ปี 2567 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกการทำงานของหน่วยงานทุกระดับ นโยบายมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา แต่เป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

ด้านทรัพยากรของนโยบาย ภาคเอกชนจะมีงบประมาณในการทำงานที่เพียงพอ จากการทำกิจกรรมเพื่อสังคม แต่ขาดบุคลากร ส่วนหน่วยงานราชการมีบุคลากรที่เพียงพอต่อการทำงาน แต่ งบประมาณ ไม่เพียงพอ แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและแก้ปัญหามลพิษทางอากาศและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (pm 2.5) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ยังขาดกลไกการแบ่งปันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ทรัพยากรหลายอย่างไม่สามารถแบ่งปันกันได้เพราะติดกฎระเบียบในทางราชการ

ด้านปริมาณและคุณภาพของนโยบาย ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายทั้งหมด เพราะนโยบายมีความซ้ำซ้อนในด้านการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงาน ขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานราชการและท้องถิ่นมีขั้นตอนมาก และยุ่งยาก ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานที่ต้องการความรวดเร็ว อีกทั้งปริมาณของนโยบายและมาตรการที่ออกมา มีจำนวนมาก แต่หลายมาตรการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนคุณภาพของนโยบายยังมีข้อจำกัดในด้านความครอบคลุม โดยเฉพาะการขาดมาตรการเชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักในระยะยาว รวมถึงขาดการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน

ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร การสื่อสารระหว่างองค์กร ภายใต้คำสั่งอยู่ในรูปการประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำสัปดาห์ ซึ่งทำให้การสื่อสารส่วนใหญ่มีความล่าช้า โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างจังหวัดกับหน่วยงานระดับพื้นที่ แต่ในด้านการสื่อสารกันระหว่างหน่วยงานจะพบว่าในพื้นที่อำเภอจอมทอง การสื่อสารระหว่างหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบส่วนตัว เพราะมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนด้านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน ไม่พบปัญหาในการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน แต่การสื่อสารที่มีปัญหาจะพบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการ กับ หน่วยงานเอกชน ที่ยังขาดตัวกลางในการดำเนินการประสานงานและสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบงาน

ด้านลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ทุกหน่วยงานราชการมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร แต่ปัญหาที่พบของหน่วยงานราชการ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายจะส่งผลให้กับประชาชน ทำให้การทำงานในพื้นที่มีอุปสรรคมากขึ้น เพราะอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ด้านความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติ ทำให้นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ประกอบกับการขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และการพัฒนาบุคลากร ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อีกทั้งการที่ทุกหน่วยงานมีการทำงานที่ต้องยึดตามภารกิจหลักของหน่วยงานตนเอง เมื่อมีการทำงานร่วมกัน มักจะเกิดความซ้ำซ้อนของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ในการดำเนินกิจกรรมโครงการของแต่ละหน่วยงาน ส่วนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเอกชน จะเป็นการที่หน่วยงานราชการอำนวยความสะดวกในการทำงานของหน่วยงานเอกชน

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินการ คือ (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ชุมชนมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อลาดตระเวนและดับไฟฟ้า มีการระดมแรงจากประชาชนในการจัดทำแนวกันไฟและกิจกรรมลดปริมาณเชื้อเพลิง (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผ่านเวทีประชาคม แต่อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมการมีส่วนใหญ่หน่วยงานราชการ จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามนโยบายเป็นหลัก ผ่านการจัดประชาคมโดยให้ตัวแทนของประชาชนบางส่วน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการ

ดำเนินงานนโยบายมาร่วมกับฟังความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมถือว่ายังมีส่วนร่วมในระดับน้อย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

(1) กำหนดแนวทางการทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1.1) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ เสนอการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการแบบบูรณาการจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนจากระบบการทำงานแบบแยกส่วนมาสู่การทำงานแบบเชื่อมโยง โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการระดับพื้นที่ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการแบบเบ็ดเสร็จ ต้องมีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างกลไกการประสานงานแบบเบ็ดเสร็จในระดับพื้นที่จะช่วยให้การตอบสนองต่อสถานการณ์เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

(1.2) ด้านการวางแผนและงบประมาณ เสนอการบูรณาการด้านการวางแผนและงบประมาณเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพการทำงาน ต้องมีการจัดทำแผนบูรณาการระดับพื้นที่ที่ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน การกำหนดแผนการใช้งบประมาณร่วมกันจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ต้องมีการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลแบบบูรณาการที่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานในภาพรวม รวมถึงการสร้างกลไกการจัดสรรทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการในพื้นที่

(1.3) ด้านการปฏิบัติการ เสนอ การบูรณาการด้านการปฏิบัติการต้องมุ่งเน้นการสร้างประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน โดยเริ่มจากการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมในระดับพื้นที่ที่มีขีดความสามารถในการสั่งการและควบคุมแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาระบบการสั่งการต้องมีความชัดเจนและรวดเร็ว โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน การสร้างทีมปฏิบัติการเฉพาะกิจที่มาจากหลายหน่วยงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการผสมผสานความเชี่ยวชาญและทรัพยากรจากแต่ละหน่วยงาน จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(1.4) ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล เสนอการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานแบบบูรณาการ จำเป็นต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ โดยระบบต้องมีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือ การสร้างระบบการรายงานและแจ้งเตือนแบบ Real-time จะช่วยให้ทุกหน่วยงานรับรู้สถานการณ์

และตอบสนองได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ต้องมีการกำหนดมาตรฐานการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นระบบเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.5) ด้านการพัฒนาบุคลากร เสนอการพัฒนาบุคลากรในการทำงานแบบบูรณาการต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการจัดฝึกอบรมร่วมระหว่างหน่วยงานเพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะในการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานแบบบูรณาการ โดยเฉพาะ เช่น การประสานงาน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างหน่วยงานจะช่วยสร้างความเข้าใจในบทบาทและข้อจำกัดของแต่ละหน่วยงาน

(1.6) ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เสนอ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการต้องมีความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดแนวทางการสื่อสารที่ทุกหน่วยงานยึดถือร่วมกัน เพื่อให้ข้อมูลที่สื่อสารออกไปมีความถูกต้องและไปในทิศทางเดียวกัน จำเป็นต้องสร้างระบบการประชาสัมพันธ์ร่วมที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานต้องมีความหลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเฉพาะการจัดทำแผนการสื่อสารในภาวะวิกฤตที่ต้องมีความชัดเจนและรวดเร็ว

(1.7) ด้านการติดตามและประเมินผล เสนอการติดตามและประเมินผลแบบบูรณาการต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการพัฒนากระบวนการติดตามผลที่สามารถแสดงความก้าวหน้าของการดำเนินงานในภาพรวม การกำหนดตัวชี้วัดร่วมระหว่างหน่วยงานต้องสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการทำงานแบบบูรณาการ ไม่ใช่เพียงผลงานของแต่ละหน่วยงาน การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานร่วมกันจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

(1.8) ด้านการจัดการความรู้ เสนอการจัดการความรู้แบบบูรณาการต้องมุ่งเน้นการสร้างและแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงาน โดยการสร้างคลังความรู้ร่วมที่ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน การพัฒนานวัตกรรมการทำงานร่วมกันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน และการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะจะช่วยสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

(1.9) ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการพัฒนาระเบียบและข้อปฏิบัติ เสนอการสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาระเบียบข้อปฏิบัติต้องดำเนินการควบคู่กันไป โดยการพัฒนากระบวนการประเมินผลงานร่วมที่สะท้อนการทำงานแบบบูรณาการ การสร้างรางวัลและความก้าวหน้าในอาชีพที่เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน ขณะเดียวกัน ต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน สร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วม และพัฒนาแนว

ทางการใช้ทรัพยากรร่วมกันที่มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการกำหนดกลไกการแก้ไขปัญหาร่วมกันที่ชัดเจนและเป็นระบบ

(2) การปรับปรุงนโยบายโดยเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ

(2.1) ด้านการจัดการที่ดินและการถือครองที่ดิน เสนอการจัดการที่ดินและการถือครองที่ดินเป็นรากฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เริ่มจากการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการถือครองที่ดินให้มีความชัดเจน โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศและการสำรวจภาคสนามเพื่อจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม แยกพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ทำกินให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน การจัดสรรที่ดินทำกินต้องพิจารณาให้เพียงพอและเหมาะสมกับการทำการเกษตร รวมถึงการออกเอกสารสิทธิ์หรือสิทธิทำกินที่เหมาะสมให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและลดแรงจูงใจในการบุกรุกพื้นที่ป่า

(2.2) ด้านการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตร เสนอการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเป็นกุญแจสำคัญในการลดการเผาในภาคการเกษตร โดยต้องส่งเสริมการทำการเกษตรแบบปลอดการเผาอย่างจริงจัง ผ่านการสนับสนุนเทคโนโลยีและเครื่องจักรในการจัดการเศษวัสดุการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ จำเป็นต้องพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การแปรรูปเป็นปุ๋ยหมัก การผลิตพลังงานชีวมวล หรือการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม ควรมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และสาธิตการทำเกษตรปลอดการเผาในชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้ที่จำเป็น รวมถึงการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ใช้แนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนการผลิตตามมาตรฐาน GAP ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยมาตรฐาน GAP เป็นมาตรฐานที่ครอบคลุมการผลิตสินค้าเกษตรครบวงจร ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่งการผลิต

(2.3) ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน เสนอการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนต้องมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งและความยั่งยืน โดยเริ่มจากการพัฒนาอาชีพทางเลือกที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาด จำเป็นต้องสร้างมูลค่าและหาตลาดที่รองรับผลผลิตจากเกษตรปลอดการเผา โดยการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการและตลาดทั้งในและต่างประเทศ

(2.4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบบูรณาการ เสนอการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบบูรณาการจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ โดยเริ่มจากการพัฒนาระบบการจัดการป่าชุมชนที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจในพื้นที่เหมาะสมเพื่อสร้างแหล่งรายได้ให้ชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์ ต้องมีการฟื้นฟูระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่เสื่อมโทรม โดยใช้หลักการทางวิชาการร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดไฟป่าและสร้างความมั่นคงด้านน้ำให้กับชุมชน

(2.5) ด้านการพัฒนาระบบความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอการพัฒนาระบบความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการฟื้นฟูและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการไฟป่าที่มีมาแต่ดั้งเดิม ผสมผสานกับเทคโนโลยีและองค์ความรู้สมัยใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการไฟป่าและทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างพื้นที่

(2.6) ด้านการปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย เสนอการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายต้องมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืน โดยการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ลดความซ้ำซ้อนและข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหา จำเป็นต้องกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกฎหมายจะช่วยให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติ รวมถึงการพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เช่น 1. การผลักดันข้อกำหนดว่าสินค้าเกษตรที่นำเข้ามาในประเทศไทย ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ที่ห้ามมีการเผาแปลงการเกษตร รวมถึงการควบคุมการรับซื้อสินค้าเกษตรของกลุ่มทุนในประเทศจากการเผาในประเทศเพื่อนบ้าน 2. การผลักดันนโยบายจากภาครัฐที่รณรงค์การติดฉลากเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนสินค้าตรวจย้อนกลับไปได้ว่าไม่ได้มีการเผาในกระบวนการผลิตในต่างประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้บริโภคในการไม่ซื้อสินค้าที่ใช้วัตถุดิบที่มีการเผา และ 3. การผลักดันตรา ‘กฎหมายหมอกควันข้ามพรมแดน’ (Transboundary Haze Pollution Act) ให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีกับบริษัทที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้หากพิสูจน์ได้ว่าบริษัทได้รับซื้อหรือมีส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการเผาที่ทำให้เกิดมลพิษลอยเข้ามาในประเทศไทย

(2.7) ด้านการสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก เสนอการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักเป็นรากฐานสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ เพื่อปลูกฝังความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างต้นแบบชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการปัญหาที่ต้นเหตุจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน

(3) เพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและรูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(3.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบาย เสนอการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบายเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นต้องมีการจัดเวทีประชาคมรับฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับจังหวัด โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ควบคู่กับการพัฒนาระบบการรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม การจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชนในการยกร่างนโยบายและแผนปฏิบัติการจะช่วยให้นโยบายสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ต้องสร้างกลไกการตรวจสอบและถ่วงถ่วงนโยบายโดยภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการยอมรับจากทุกภาคส่วน

(3.2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากประชาชน โดยต้องมีการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและลงมติในประเด็นสำคัญ การสร้างกลไกการลงมติและรับรองแผนงานโดยชุมชนจะช่วยให้แผนการดำเนินงานมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับ จำเป็นต้องกำหนดสัดส่วนผู้แทนภาคประชาชนในคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเป็นธรรม พร้อมทั้งสร้างระบบการตัดสินใจร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชนที่มีความชัดเจนและโปร่งใส

(3.3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เสนอการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติจริงของการมีส่วนร่วม โดยต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายที่มีโครงสร้างชัดเจนและมีอำนาจหน้าที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนในการป้องกันไฟป่าจะช่วยให้การทำงานมีความต่อเนื่องและครอบคลุมพื้นที่ จำเป็นต้องพัฒนาระบบการสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และองค์ความรู้ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของชุมชนในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนและสอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่

(3.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เสนอการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาระบบการติดตามผลโดยชุมชนที่เข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้จริง การสร้างกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยภาคประชาชนต้องมีความชัดเจนและเป็นอิสระ การจัดทำรายงานการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมควรสะท้อนมุมมองและความคิดเห็นของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด เพื่อให้การประเมินผลสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่

(3.5) ด้านการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน เสนอการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนเป็นรากฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน โดยต้องมีการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและแกนนำอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถในการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรชุมชนต้องทำอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

(3.6) ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม เสนอการสื่อสารและประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นต้องพัฒนาระบบการสื่อสารสองทางระหว่างรัฐและประชาชนที่มีประสิทธิภาพ การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์โดยชุมชนจะช่วยให้การสื่อสารมีความเข้าใจง่ายและตรงกับความต้องการของพื้นที่ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชนที่เข้าถึงได้ง่ายและมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับทุกกลุ่มเป้าหมาย

(3.7) ด้านการสร้างแรงจูงใจและการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม เสนอการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและโปร่งใส โดยการพัฒนากระบวนการจัดการงบประมาณโดยชุมชนที่มีความชัดเจนและตรวจสอบได้ การสร้างกองทุนชุมชนเพื่อการป้องกันไฟป่าที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรให้ชุมชนบริหารจัดการต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถในการบริหารจัดการ รวมถึงการพัฒนาระบบการระดมทรัพยากรจากชุมชนที่สร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

(3.8) ด้านการพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยระดับชุมชนที่มีความเป็นกลางและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย การพัฒนาระบบการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างกติกาชุมชนในการแก้ไขปัญหาต้องผ่านการยอมรับร่วมกัน และการพัฒนากลไกการเจรจาต่อรองระหว่างรัฐและชุมชน

ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการมีช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย

(3.9) ด้านการประเมินผลกระทบแบบมีส่วนร่วม เสนอการประเมินผลกระทบแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการและผลประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง โดยต้องพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบโดยชุมชนที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริง การสร้างตัวชี้วัดผลกระทบที่ชุมชนกำหนดต้องครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การจัดทำรายงานผลกระทบแบบมีส่วนร่วมต้องสะท้อนความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลของชุมชนอย่างครบถ้วน และการพัฒนาแนวทางการลดผลกระทบโดยชุมชนต้องมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ ต้องมีการติดตามและทบทวนมาตรการลดผลกระทบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาการนำนโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายแก้ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ปี 2567 ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากการที่พื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นพื้นที่ประสบภัยด้านไฟฟ้าและหมอกควันตั้งแต่ปี 2559 ทำให้หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนและประชาชนในพื้นที่ ทราบถึงที่มาของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ซึ่งทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาผ่านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นมีรากฐานสำคัญจากประสบการณ์การเผชิญปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี 2559 ทำให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่ได้เรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจในการจัดการปัญหาอย่างลึกซึ้ง หน่วยงานราชการในพื้นที่ได้พัฒนาความเชี่ยวชาญผ่านการสั่งสมประสบการณ์ในการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการติดตามสถานการณ์ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน ขณะที่ภาคประชาชนได้พัฒนาภูมิปัญญาในการจัดการไฟฟ้า สร้างระบบเฝ้าระวังโดยชุมชน และปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้นอย่างเข้มแข็งผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการบูรณาการทรัพยากร องค์ความรู้ และศักยภาพในการจัดการปัญหา มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น ระบบเตือนภัยล่วงหน้า การติดตามสถานการณ์ และการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร รวมถึงกลไกการจัดการปัญหาได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านระบบบัญชาการเหตุการณ์

การประสานงาน การติดตามประเมินผล และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วนนี้ ทำให้พื้นที่อำเภอจอมทองมีความพร้อมและความเชี่ยวชาญในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ จึงส่งผลให้การดำเนินงานในปี 2567 ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับงานวิจัยของของ วิภาดา สมรักษ์ และคณะ¹ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน” พบว่า พื้นที่ที่ประสบปัญหาไฟป่าและหมอกควันมาอย่างยาวนานมักพัฒนาองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการจัดการปัญหาผ่านประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน การพัฒนาระบบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ และการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การสั่งสมประสบการณ์ของชุมชนในการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และงานวิจัยของ ประสิทธิ์ มั่นคง² เรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟป่าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ” พบว่า พื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการจัดการปัญหาไฟป่ามาอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่า เนื่องจากมีการพัฒนาระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในบริบทและข้อจำกัดของพื้นที่ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง งานวิจัยนี้ยังพบว่า การสั่งสมประสบการณ์ช่วยให้หน่วยงานและชุมชนสามารถคาดการณ์สถานการณ์และเตรียมการป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชน

ดังนั้น ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เพียงผลจากการดำเนินงานในปีเดียว แต่เป็นผลจากการพัฒนาและสั่งสมประสบการณ์มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ที่มีความเข้าใจในปัญหา มีความพร้อมในการดำเนินงาน และมีความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผลสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งเกิดจากความพร้อมของทรัพยากร การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์การ ทรัพยากรบุคคล ลักษณะของหน่วยงาน การมีส่วนร่วม

¹ วิภาดา สมรักษ์ และคณะ, “การพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน,” *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม* 16, ฉ.1 (มกราคม-มีนาคม 2563): 78-95.

² ประสิทธิ์ มั่นคง, “ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟป่าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ,” *วารสารการบริหารท้องถิ่น* 14, ฉ.1 (มกราคม-มีนาคม 2564): 112-128.

ร่วมของประชาชนและความร่วมมือร่วมใจกันของทุกภาคส่วน ที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ไปปฏิบัติ เนื่องจากทุกปัจจัยเสมือนเป็นตัวขับเคลื่อนและมี ส่วนช่วยในการสนับสนุนหรือส่งเสริม ให้การดำเนินนโยบายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ทุก ๆ ปัจจัยที่กล่าวมาล้วนที่จะมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน หากขาดปัจจัยหนึ่งไป การนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุด

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) ระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันไปปฏิบัติกับพื้นที่ที่ยังประสบปัญหาในการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยควรศึกษาในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานในพื้นที่ที่ยังประสบปัญหา

5.3.2 เนื่องด้วยปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นรุนแรงในหลายพื้นที่ทางภาคเหนือ รวมถึงพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือต้นกำเนิดมลพิษหมอกควันมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ประเทศเมียนมา และลาว ดังนั้นการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาความสำเร็จของนโยบายไปปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการศึกษายุทธศาสตร์ฟ้าใส (พ.ศ. 2567 – 2573) (Clear Sky Strategy) อันเป็นแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดน ของ3ประเทศในภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ ไทย ลาว และเมียนมา เพื่อช่วยเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของการแก้ไขปัญหานั้นจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรมควบคุมมลพิษ. สถานการณ์ฝุ่น PM. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ, 2566.
- ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559.
- ชุมพล ศรีสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ: หลักการ แนวทาง และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2552.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์, 2547.
- วรเดช จันทรศร. การนำนโยบายไปปฏิบัติ = Policy implementation. กรุงเทพฯ: สกายบล็อก, 2551.
- วิเชียร ชื่นชอบ. ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2548.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

บทความวารสาร

- จิตพล น้อยจาด. “ตัวแบบการนำทฤษฎีนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ.” วารสารดิจิทัล 9, ฉ.1 (มกราคม – มิถุนายน 2565): 46.
- ประสิทธิ์ มั่นคง. “ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟฟ้าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ.” วารสารการบริหารท้องถิ่น 14, ฉ.1 (มกราคม-มีนาคม 2564): 112-128.
- วิภาดา สมรักษ์ และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน.” วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 16, ฉ.1 (มกราคม-มีนาคม 2563): 78-95.
- ศรินทร์ ห่อตระกูล. “รูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์.” วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ 10, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2559): 101-102

วิทยานิพนธ์

ดามร คำไตรย์. “มลพิษหมอกควันข้ามแดนอาเซียนกับการแก้ไขปัญหาด้วยข้อบังคับระดับท้องถิ่นไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขานิติสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564.

ทวีศักดิ์ ศรีทองสุข. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา: กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2559.

นพชัย ฟองอิสสระ. “การจัดการปัญหามลพิษหมอกควันข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษาระบบจัดการแบบเบ็ดเสร็จ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564.

นิพัทธ์พนธ์ ลิ้มณตชัย. “การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2561.

ประสิทธิ์ มั่นคง. “ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายควบคุมไฟป่าไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564.

พัชรพร ทิมวัฒน์. “ความร่วมมือในการจัดการปัญหามลพิษจากหมอกควัน ของประเทศเพื่อนบ้านที่ข้ามแดนมาสู่ประเทศไทย ภายใต้ข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควัน ข้ามแดน.” การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

วิภาดา สมรักษ์ และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วิจารณ์ สิมายา. “มลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ : ปัญหาและแนวทาง.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567. https://www.pcd.go.th/wpcontent/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-05_07-33-31_040770.pdf

สมพร จันทระ. “การติดตามตรวจสอบการเผาในที่โล่งในภาคเหนือของประเทศไทยสำหรับการประเมินการปล่อยและการเคลื่อนที่ของมลพิษทางอากาศเพื่อการวางแผนการจัดการปัญหาหมอกควัน.” (รายงานการวิจัย ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital “วช.”. 2561). <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/293914>

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่. “ประกาศ/คำสั่ง/ข้อสั่งการ สถานการณ์หมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่.” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2567 . <https://chiangmai.mnre.go.th/th/news/more/1388/>

สำนักประชาสัมพันธ์. “นายกฯ มอบนโยบายเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองปี 67 ยืนยันรัฐบาลให้ความสำคัญกับอากาศสะอาด พร้อมพูดคุยแก้ไขปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2345/cid/2346/iid/236945>

สุดชีวี ชมงานดี. “แนวทางที่เหมาะสมในการลดหมอกควันตำบลขุนยวม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน.” รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2554. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:57362

เอกสารอื่น ๆ

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ. รายงานผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ, 2567

คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการอำเภอจอมทอง (กบอ.). แผนพัฒนาอำเภอจอมทอง 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ปี 2566. เชียงใหม่: สำนักทะเบียนอำเภอจอมทอง, 2566

รัชดาภรณ์ บุญสาระวัง. “การพัฒนารูปแบบความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า จังหวัดลำปาง.” รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2560.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

ชลลดา ทาคำฟู

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2559 : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภูมิลำเนา

จังหวัดเชียงใหม่

ตำแหน่ง

นักวิชาการศุลกากรปฏิบัติการ

ประสบการณ์ทำงาน

ธันวาคม 2563 - ปัจจุบัน

สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

